

Arbetsmiljö

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar arbetsmarknadsutskottet omkring 70 motionsyrkanden om arbetsmiljö- och arbetstidsfrågor, merparten väckta under den allmänna motionstiden 2009. Motionsyrkandena gäller bl.a. förstärkning av arbetsmiljöarbetet, kvinnors arbetsmiljö, översyn av arbetsmiljöns regelverk och arbetsmiljöaspekter på kontanthantering i arbetslivet.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden. Av dessa behandlas knappt 30 i förenklad ordning. I de fallen hänvisar utskottet till ställningstaganden som gjorts tidigare under valperioden.

Reservationer har lämnats av företrädare för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet och särskilda yttranden av företrädare för Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Utskottets överväganden	7
Allmänt om arbetsmiljöarbete	7
Arbetsmiljölagen m.m.	12
Arbetsmiljöinspektioner	16
Skyddsombud	18
Våld och hot i arbetslivet m.m.	20
Mobbning och kränkande särbehandling	23
Allmänna arbetstidsfrågor	26
Rökfri arbetstid	27
Motionsförslag som bereds förenklat	29
Reservationer	30
1. Allmänt om arbetsmiljöarbetet, punkt 1 (s, v, mp)	30
2. Företagshälsovård m.m., punkt 2 (s, v, mp)	31
3. Ändringar i arbetsmiljölagen m.m., punkt 3 (s, v, mp)	32
4. Inspektionsverksamheten, punkt 4 (s, v, mp)	34
5. Skyddsombud, punkt 5 (s, v, mp)	35
6. Våld och hot i arbetslivet m.m., punkt 6 (s, v, mp)	36
7. Mobbning m.m., punkt 7 (s, v, mp)	39
8. Arbetstidsfrågor i allmänhet, punkt 8 (s, v, mp)	40
9. 35 timmars arbetsvecka, punkt 9 (mp)	41
Särskilda yttranden	43
1. Motionsförslag som beretts i förenklad ordning, punkt 11 (v)	43
2. Motionsförslag som beretts i förenklad ordning, punkt 11 (mp)	43
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	44
Motioner väckta med anledning av skrivelse 2008/09:198	44
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009	44

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Allmänt om arbetsmiljöarbetet

Riksdagen avslår motionerna

2009/10:A308 av Anna Lilliehöök (m),

2009/10:A395 av Lars U Granberg m.fl. (s),

2009/10:A409 av Berit Högman m.fl. (s) yrkande 6,

2009/10:A410 av Berit Högman m.fl. (s) yrkande 15 och

2009/10:A446 av Anne Ludvigsson m.fl. (s).

Reservation 1 (s, v, mp)

2. Företagshälsovård m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2009/10:Sf394 av Veronica Palm m.fl. (s) yrkandena 6 och 12,

2009/10:A254 av Göte Wahlström och Christina Oskarsson (båda s),

2009/10:A351 av Lars U Granberg och Leif Pettersson (båda s) och

2009/10:A368 av Agneta Lundberg och Hans Stenberg (båda s).

Reservation 2 (s, v, mp)

3. Ändringar i arbetsmiljölagen m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2009/10:A1 av Josefin Brink m.fl. (v) yrkande 4,

2009/10:A211 av Josefin Brink m.fl. (v) yrkande 24,

2009/10:A234 av Christer Winbäck (fp),

2009/10:A263 av Lars Mejern Larsson m.fl. (s),

2009/10:A277 av Ulrika Karlsson i Uppsala (m),

2009/10:A289 av Eva-Lena Jansson och Lennart Axelsson (båda s),

2009/10:A316 av Anna Tenje och Jan R Andersson (båda m) yrkande 4,

2009/10:A357 av Rose-Marie Carlsson och Göran Persson i Simrishamn (båda s),

2009/10:A371 av Helene Petersson i Stockaryd (s),

2009/10:A377 av Claes-Göran Brandin (s) och

2009/10:A420 av Ronny Olander och Rose-Marie Carlsson (båda s).

Reservation 3 (s, v, mp)

4. Inspektionsverksamheten

Riksdagen avslår motionerna

2009/10:A2 av Berit Högman m.fl. (s) yrkande 3 och

2009/10:A409 av Berit Högman m.fl. (s) yrkandena 1, 2 och 5.

Reservation 4 (s, v, mp)

5. Skyddsombud

Riksdagen avslår motionerna

2009/10:A226 av Göte Wahlström (s) och
2009/10:A409 av Berit Högman m.fl. (s) yrkande 3.

Reservation 5 (s, v, mp)

6. Våld och hot i arbetslivet m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2009/10:A213 av Josefin Brink m.fl. (v) yrkandena 2, 4 och 5,

2009/10:A222 av Cecilia Magnusson (m),

2009/10:A243 av Hans Stenberg och Eva Sonidsson (båda s),

2009/10:A363 av Lars Mejern Larsson m.fl. (s),

2009/10:A441 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (s) och

2009/10:A448 av Ulf Holm m.fl. (mp) yrkande 9.

Reservation 6 (s, v, mp)

7. Mobbning m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2009/10:A235 av Christer Winbäck (fp) och

2009/10:A409 av Berit Högman m.fl. (s) yrkande 8.

Reservation 7 (s, v, mp)

8. Arbetstidsfrågor i allmänhet

Riksdagen avslår motionerna

2009/10:A212 av Josefin Brink m.fl. (v) yrkande 7 och

2009/10:A217 av Karin Pilsäter m.fl. (fp).

Reservation 8 (s, v, mp)

9. 35 timmars arbetsvecka

Riksdagen avslår motion

2009/10:A307 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkande 18.

Reservation 9 (mp)

10. Rökfri arbetstid

Riksdagen avslår motion

2009/10:So560 av Désirée Pethrus Engström (kd) yrkandena 2 och 3.

11. Motionsförslag som beretts i förenklad ordning

Riksdagen avslår motionerna

2009/10:A210 av Torbjörn Björlund m.fl. (v) yrkandena 1, 2, 4 och 6–8,

2009/10:A212 av Josefin Brink m.fl. (v) yrkandena 2–6,

2009/10:A213 av Josefin Brink m.fl. (v) yrkande 1,

2009/10:A231 av Oskar Öholm och Lars Hjalmered (båda m),

2009/10:A249 av Renée Jeryd m.fl. (s) yrkandena 1–3,

2009/10:A252 av Kurt Kvarnström och Anneli Särnblad (båda s),

2009/10:A307 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkandena 21 och 39,

2009/10:A369 av Fredrik Olovsson (s),

2009/10:A412 av Siw Wittgren-Ahl och Ronny Olander (båda s),
2009/10:A413 av Inger Jarl Beck m.fl. (s),
2009/10:A417 av Börje Vestlund m.fl. (s),
2009/10:A423 av Inger Jarl Beck och Ronny Olander (båda s),
2009/10:A445 av Ulf Holm (mp) och
2009/10:A448 av Ulf Holm m.fl. (mp) yrkandena 3, 6, 7 och 11.

Stockholm den 25 mars 2010

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Hillevi Engström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hillevi Engström (m), Berit Högman (s), Tomas Tobé (m), Sylvia Lindgren (s), Annika Qarlssoon (c), Lars Lilja (s), Maria Stenberg (s), Jan Ericson (m), Anna König Jerlmyr (m), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Hans Backman (fp), Ulf Holm (mp), Sven Yngve Persson (m), Patrik Björck (s), Gulan Avci (fp) och Michael Anefur (kd).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar arbetsmarknadsutskottet ett stort antal motioner om arbetsmiljö- och arbetstidsfrågor från den allmänna motionstiden 2009 liksom ett antal yrkanden i två följdmotioner med anledning av regeringens skrivelse 2008/09:198 *En jämställd arbetsmarknad – regeringens strategi för jämställdhet på arbetsmarknaden och i näringslivet*. Skrivelsen och flertalet av följdmotionernas yrkanden har behandlats i arbetsmarknadsutskottets betänkande 2009/10:AU6. Ett 30-tal motionsyrkanden bereds i förenklad ordning. Tidigare under riksmötet har arbetsmarknadsutskottet behandlat arbetsmiljöfrågor i betänkande 2009/10:AU2 om budgeten för 2010 på utgiftsområdet 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

Motionerna härrör från riksmötet 2009/10 och refereras utan årtal.

Utskottets överväganden

Allmänt om arbetsmiljöarbete

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsförslag om bl.a. förstärkt arbetsmiljöarbete, kvinnors arbetsmiljö och företagshälsovård. Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

Jämför reservationerna 1 (s, v, mp) och 2 (s, v, mp).

Motionerna

Socialdemokraterna anser i motion *A410 yrkande 15* att arbetsmiljöarbetet bör förstärkas. En god arbetsmiljö är mer än skyddsglasögon i industrin. En god arbetsmiljö handlar också om delaktighet i beslut på arbetsplatsen, inflytande över arbetets förläggning, ett gott samarbete mellan medarbetare och chefer, en väl fungerande arbetsorganisation, utvecklingsmöjligheter och tillgång till utbildning. En god arbetsmiljö gör det möjligt för fler att jobba längre, vilket bidrar till en starkare gemensam välfärd. Sverige ska vara en förebild med moderna arbetsplatser som erbjuder en kreativ och människovänlig arbetsmiljö. Utvecklingen går åt fel håll. Tre år med en borgerlig regering har inneburit att jobben har blivit både otryggare och osäkrare. För att den positiva trenden när det gäller antalet anmälda arbetsjukdomar och arbetsolyckor ska fortsätta krävs ett kontinuerligt förebyggande arbete. Samtidigt som trenden i vissa delar ser positiv ut, ser det sämre ut med utvecklingen av den stressrelaterade ohälsan. Socialdemokraterna anser att det är en god investering att förbättra arbetsmiljön på arbetsplatserna.

Socialdemokraterna understryker i motion *Sf394 yrkande 6* vikten av en väl fungerande företagshälsovård. Partiet menar att regeringens satsning på företagshälsovård har misslyckats. Företagshälsovården har en viktig funktion att fylla när det gäller att komma till rätta med den arbetsrelaterade ohälsan. Socialdemokraterna betonar i *yrkande 12* arbetsgivarens ansvar för rehabiliteringsåtgärder på arbetsplatsen. Flera utredningar visar att ju tidigare och ju närmare individen och arbetsplatserna åtgärderna sätts in, desto större är chansen för människor att komma tillbaka. När beslut fattas om de åtgärder som behövs för att individen ska kunna börja arbeta igen ska människan sättas i centrum. Med de nuvarande reglerna har allt ansvar lagts på den enskilde. Det är inte en rimlig ordning. Inte minst arbetsgivarna har en central funktion i en rehabilitering värd namnet. Andra nyckelaktörer är Försäkringskassan, företagshälsovården, hälso- och sjukvården, arbetsmarknadens parter och Arbetsförmedlingen. Socialdemokra-

terna anser i motion A409 yrkande 6 att arbetsgivare och anställda på en arbetsplats bör verka tillsammans för en bättre arbetsplats, s.k. mönsterarbetsplatser. Kommuner och landsting är politiskt styrda organisationer som bör fungera som vägvisare i arbetet med att skapa fler mönsterarbetsplatser, inte minst då välfärdssektorn står inför stora generationsväxlingar de närmaste åren. De jobb som berörs måste bli så attraktiva att fler väljer dessa samtidigt som fler måste vilja och kunna jobba kvar. För att klara denna utmaning måste den gemensamma sektorn bli ett föredöme och erbjuda attraktiva arbetsvillkor. Det kräver inflytande över det egna arbetet, målsättningar att kunna erbjuda önskade sysselsättningsgrader, rätt till trygga anställningar och utbildnings- och utvecklingsmöjligheter inom det egna yrket. Parternas roll för att skapa mönsterarbetsplatser är central.

Även *Lars U Granberg m.fl. (s)* understryker i motion A395 betydelsen av att välfärdens arbetsgivare är mönsterarbetsgivare.

Göte Wahlström och Christina Oskarsson (båda s) pekar i motion A254 på behovet av att företagshälsovården i nära koppling till arbetsplatserna snarast utvecklas för att påskynda minskningen av den arbetsrelaterade ohälsan. Genom att åtgärder inom företagshälsovården ännu saknas, saknas också den kanske viktigaste länken i den rehabiliteringskedja som regeringen arbetat fram. Även *Lars U Granberg och Leif Pettersson (båda s)* förespråkar i motion A351 en återuppbyggnad av en bra, kvalitetssäkrad företagshälsovård där arbetsmarknadens parter har ett avgörande inflytande. I motion A368 av *Agneta Lundberg och Hans Stenberg (båda s)* uppmärksammas arbetsgivarens ansvar för rehabilitering och företagshälsovård.

Anne Ludvigsson m.fl. (s) pekar i motion A446 på att kvinnor i högre grad än män är sjukskrivna. I motionen understryks behovet av satsningar på forsknings- och utvecklingsprogram om kvinnors arbetsmiljö.

Anna Lilliehöök (m) uppmärksammar i motion A308 att kvinnor har en betydligt större sannolikhet att bli sjukskrivna, har längre sjukperioder och i större utsträckning blir permanent utslagna från arbetsmarknaden på grund av ohälsa. Detta indikerar en brist på jämställdhet i arbetslivet, som behöver ges särskild uppmärksamhet i kampen mot ohälsan. I motionen betonas att åtgärder måste vidtas för ett friskare arbetsliv för kvinnor.

Utskottets ställningstagande

Utgångspunkten är att arbetsmiljön ska förebygga ohälsa och olycksfall och motverka att människor utestängs från arbetet. Utskottet anser att en god arbetsmiljö också kan främja flexibilitet, produktivitet och konkurrens. En god arbetsmiljö ska även ta hänsyn till människors olika förutsättningar och bidra till utvecklingen av både individer och verksamhet.

Utskottet kan konstatera att det för närvarande pågår ett arbete med att utforma den framtida arbetsmiljöpolitiken. En utgångspunkt för detta arbete är att skapa förutsättningar för fler, bättre och mer utvecklande arbe-

ten samtidigt som utanförskapet för dem som står långt från arbetsmarknaden ska kunna brytas. Utskottet anser att arbetsmiljöpolitiken måste ges en mer offensiv och positiv innebörd. Det ska inte enbart handla om att förhindra en dålig arbetsmiljö, utan i mycket högre grad om att se arbetsmiljön som utvecklande för såväl individer som verksamhet och som en framgångsfaktor och ett konkurrensmedel. Den framtida arbetsmiljöpolitiken måste utformas så att arbetsmiljöfrågorna upplevs som ett självklart engagemang för alla på arbetsplatsen.

Enligt underhandsuppgifter från Regeringskansliet inleddes en ny fas i detta arbete under hösten 2009, med inriktning på att ta fram en långsiktig strategi för den framtida politiken. Avsikten är att denna strategi ska utgöra en nationell handlingsplan för arbetsmiljöområdet och att information om denna ska lämnas till riksdagen i form av en skrivelse som beräknas komma i maj.

Utskottet vill understryka att det systematiska arbetsmiljöarbete som fångar upp och åtgärdar problem i ett tidigt skede är särskilt betydelsefullt i det *förebyggande arbetsmiljöarbetet*. Reglerna om rutiner för att förebygga och bedöma risker i arbetet finns i 3 kap. 2 a § *arbetsmiljölagen* (1977:1160), förkortad AML, och i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om *systematiskt arbetsmiljöarbete* (AFS 2001:1).

Alla arbetsgivare, inte bara de inom den offentliga sektorn, måste ge hög prioritet åt arbetsmiljöfrågorna och se dem som viktiga. Det är av betydelse att det finns en medvetenhet och kunskap inte bara om arbetsmiljörisiker utan också om de verksamhetsmässiga vinster som en god arbetsmiljö medför. Utskottet välkomnar att regeringen i september 2008 tillsatte ett arbetsmiljöpolitiskt kunskapsråd (kommittédirektiv 2008:101). Syftet med rådet är att regeringen ska förses med kunskapsunderlag inom arbetsmiljöområdet. I rådet ingår forskare och experter från forskningsrelaterade myndigheter och organisationer. Under 2009 har rådet publicerat rapporterna *God arbetsmiljö – en framgångsfaktor?* (SOU 2009:47) och *Inkluderande arbetsliv* (SOU 2009:93).

Utskottet vill poängtera att det genom budgetpropositionen för 2009, utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, som godkänts av riksdagen, har tillförts nya medel till Arbetsmiljöverkets anslag. Anslaget ökas också kontinuerligt under perioden 2009–2011. Ökningen innebär en sammanlagd nivåhöjning av anslaget med 57 miljoner kronor t.o.m. 2011. Förstärkningen fr.o.m. 2009 är bl.a. avsedd för en informations- och kunskapsutveckling.

Utskottet vill i detta sammanhang uppmärksamma att frekvensen anmälda *arbetsolyckor* för män och kvinnor nu är lägre än vad den var vid den tidigare lägsta nivån kring mitten av 1990-talet.

Ur den officiella arbetsskadestatistiken som baseras på de arbetsskadeanmälningar som registreras i informationssystemet om arbetsskador (ISA) och som gjorts enligt *lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring* och *lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd* kan följande uppgifter hämtas.

Preliminära siffror för 2009 visar att det inträffade 34 *dödsolyckor* i arbetet bland *arbetstagare*, varav 4 var kvinnor. Det innebär att antalet arbetsolyckor med dödlig utgång bland arbetstagare minskade med 13 stycken jämfört med året före. Det är en klar minskning i byggsektorn medan tillverkningsindustrin har fått en liten ökning. För 2009 visar preliminära siffror 6 dödsfall bland *egenföretagare*, alla inom jord- och skogsbruk. Utöver rapporter om dödsolyckor i svenska företag och organisationer inkom uppgifter om 8 dödsfall som drabbat utländsk arbetskraft under tillfälligt arbete i Sverige, varav 6 var sjömän som omkom vid en förlisning på västkusten i juli 2009.

Antalet dödsolyckor per 100 000 sysselsatta uppgick i Sverige till 1,5 under 2008. Som en jämförelse kan nämnas att genomsnittet 2006 för de länder som var medlemmar i EU redan 1995 (EU-15) var 2,5 dödsolyckor per 100 000 sysselsatta.

Frekvensen av anmälda *arbetssjukdomar* fortsätter att sjunka. Jämfört med 2008 är nedgången drygt 15 %. Sedan 2004 är det fråga om en halvering. Antalet anmälda arbetssjukdomar ligger de senaste åren under den tidigare lägstanivån vid mitten av 1990-talet.

Utskottet noterar att Arbetsmiljöverket i sin årsredovisning för 2009 angett att utvecklingen av anmälda *arbetsskador* är svårtolkad. Verkets bedömning är att minskningen av arbetsskadeanmälningarna sannolikt till en del kan förklaras av olika förbättringar av arbetsmiljön. Lågkonjunkturen under 2009 kan också ha bidragit till att färre personer skadats i sitt arbete.

Utskottet vill ändå understryka det mycket positiva i att antalet anmälda arbetsskador (dvs. såväl arbetsolyckor som arbetssjukdomar) minskar, och speciellt glädjande är den betydande nedgången av antalet arbetsolyckor med dödlig utgång.

När det gäller motionsyrkanden om *kvinnors arbetsmiljö* vill utskottet peka på att det inom ramen för de särskilda jämställdhetsåtgärderna (anslag 3:1 på utgiftsområde 13) har fördelats medel till projekt med anknytning till kvinnors arbetsmiljö. Regeringen har bl.a. uppdragit åt Arbetsmiljöverket att genomföra en kunskaps- och informationsinsats för att främja jämställdhet och motverka hot och våld i arbetslivet. Uppdraget ska genomföras under 2009 och 2010, och totalt disponerar verket 14 miljoner kronor under denna period.

Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) har också på regeringens uppdrag under 2009 beviljat stöd till forskning om kvinnors hälsa. FAS har bl.a. beviljat anslag till AFA Försäkring för olika projekt som kan bidra till bättre arbetsmiljö, hälsa och livsstil. AFA Försäkring är

ett försäkringsbolag som ägs av arbetsmarknadens parter. Under 2007 och 2008 utlyste AFA tre FoU-program. Ett av dem avsåg kvinnors arbetsmiljö inom industrin, som är ett treårigt FoU-program om totalt 15 miljoner kronor. Utskottet finner mot denna bakgrund att det inte är behövligt att i nuläget föreslå något tillkännagivande till regeringen på området för kvinnors arbetsmiljö.

När det gäller frågan om *företagshälsovård* kan utskottet konstatera att det i AML (3 kap. 2 b §) är fastlagt att en arbetsgivare ska svara för att den företagshälsovård som arbetsförhållandena kräver finns att tillgå. Företagshälsovården arbetar för att förebygga att arbetsmiljörisiker uppstår. Företagshälsovården arbetar också med arbetsanpassning och rehabilitering för dem som har blivit sjuka. Rehabilitering är ett samlingsbegrepp för en mängd olika åtgärder av medicinsk, psykologisk, social och arbetslivsinriktad art för att hjälpa sjuka och skadade att återvinna bästa möjliga funktionsförmåga för ett normalt liv. Arbetsgivare har en central roll när det gäller den anställdes arbetsmiljö och rehabilitering vid sjukdom. Arbetsgivaren har en skyldighet att klarlägga den enskildes behov av rehabilitering och ansvarar för att de åtgärder som behövs för en effektiv rehabilitering vidtas. Försäkringskassan har en samordnande roll och har också tillsyn över hela rehabiliteringsprocessen. Även den enskilde har ett ansvar för att aktivt medverka i rehabiliteringen. Den 1 juli 2008 trädde den nya sjukförsäkringsreformen, den s.k. rehabiliteringskedjan, i kraft. Reformen innebär att det finns fasta tidsgränser för bl.a. prövning av arbetsförmågan. Regeringens avsikt med reformen är att de nya tidsgränserna ska leda till att såväl individen som de andra aktörerna, bl.a. arbetsgivaren, ska agera tidigare i sjukfallen.

I juni 2008 undertecknade regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) en överenskommelse om att stödja en vidareutveckling av företagshälsovården. Överenskommelsen innebär att arbetsgivarna, staten och landstingen ska bidra med i princip lika delar till den långsiktiga finansieringen av en utvecklad företagshälsovård. Även företagshälsovården ska medverka till förbättrad koordinering i första hand när det gäller insatser från sjukvården, arbetsplatsen och Försäkringskassan.

Ambitionen med modellen är att företagshälsovården ska bli en fullvärdig första linjens kontakt med hälso- och sjukvården och att landstingen, staten och arbetsgivarna tillsammans bör stå för kostnaden för denna sjukvård för anställda med godkänd företagshälsovård. Arbetsgivarna kan välja om de vill upphandla företagshälsovård som alltså avser sjukvård, medan de enskilda personerna kan välja om de vill anlita företagshälsovårdsenheten för första linjens sjukvård. Regeringen har även tecknat ett avtal med SKL om en rehabiliteringsgaranti i syfte att åstadkomma att arbetsföra människor ska återgå i arbete.

Utskottet ser positivt på att regeringen i december 2009 beslutade att tillsätta en särskild kommitté som ska följa och föreslå förbättringar inom rehabiliteringsområdet (kommittédirektiv 2009:131). Kommittén ska bl.a.

vid behov lämna förslag på hur rehabiliteringen i sjukskrivningsprocessen kan förbättras och ska stötta och bistå regeringen i frågor med koppling till rehabiliteringsområdet. Uppdraget ska slutredovisas senast den 10 december 2010.

Utskottet vill i detta sammanhang peka på att regeringen i december 2009 beslutade om en *förordning (2009:1423) om bidrag till företagshälsovård med vissa insatser inom rehabiliteringsområdet*. I förordningen finns bestämmelser om bidrag till anordnare av sådan företagshälsovård som, utöver förebyggande insatser, även kan tillhandahålla tjänster för att medicinskt förebygga, utreda och behandla arbetsrelaterade och icke-arbetsrelaterade sjukdomar och skador. Syftet med bidraget är att öka arbetstagares möjligheter att återgå i arbete genom tidiga och anpassade stödsatser vid sjukfall. Bidraget består av två delar, dels ett grundbidrag som beräknas med utgångspunkt i antalet anställda som har anslutits till en anordnare av företagshälsovård, dels ett tilläggsbidrag som lämnas för bl.a. läkarbesök som innefattar en bedömning av den anställdes arbetsförmåga. Bidrag lämnas till anordnare av företagshälsovård som har godkänts av Försäkringskassan. Genom förordningen regleras fördelningen av 550 miljoner kronor till företagshälsovården under 2010. Utskottet välkomnar det pågående arbetet med att utveckla företagshälsovården.

Med hänvisning till det ovan anförda bör motionerna *Sf394 yrkandena 6 och 12 (s), A254 (s), A308 (m), A351 (s), A368 (s), A395 (s), A409 yrkande 6 (s), A410 yrkande 15 (s) och A446 (s)* avslås.

Arbetsmiljölagen m.m.

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsförslag om översyn av arbetsmiljöns regelverk och om avskaffande av särregler för inspektioner av arbetsmiljön i hushåll m.m. Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Jämför reservation 3 (s, v, mp).

Motionerna

Vänsterpartiet vill i motion *A1 yrkande 4* få till stånd en översyn av arbetsmiljöns regelverk och tillsyn utifrån ett könsperspektiv. Arbetslivet har förändrats sedan AML kom till på 1970-talet. Allt färre arbetar i tillverkningsindustrin och allt fler arbetar inom den privata och offentliga tjänstesektorn. Inom tjänsteyrken där kvinnor dominerar, t.ex. inom vård, omsorg, handel och kontorsservice, innebär psykosociala faktorer som relationer till andra människor, kunder och vårdtagare arbetsmiljöpåfrestningar på liknande sätt som brister i den fysiska arbetsmiljön. Problemen med hot och våld i arbetslivet har ökat de senaste 20 åren. Antalet anmälningar om

arbetsolyckorna 2008 på grund av hot och våld uppgick till 2 044 stycken. De flesta anmälningarna kom från kvinnor som arbetar inom äldre- och handikappomsorg, inom vård och omsorg och inom finansiell verksamhet. AML är inte utformad för att täcka in den typen av arbetsmiljöproblem i tillräcklig grad, vilket i praktiken innebär att kvinnors arbetsmiljö har sämre skydd i lagen än mäns.

Vänsterpartiet anser i motion A211 yrkande 24 att särregleringen avseende inspektioner av arbetsmiljön i hushåll i 15 § *arbetsmiljöförordningen* (1977:1166), förkortad AMF, bör upphävas så att arbetstagare i hushåll omfattas av motsvarande skydd som andra arbetstagare. För arbete som utförs i hemmet ska enligt denna reglering inspektionsbesök endast göras på begäran av den arbetsgivare eller arbetstagare som berörs, eller om det finns någon annan särskild anledning till det. Vänsterpartiet menar att skälet till denna särregel är att skydda hemmets sfär och att arbetstagarna inte ansetts tillräckligt skyddsvärda. I och med att denna arbetsmarknad kan komma att växa så är det motiverat att möjligheten till tillsyn av arbetsmiljön blir densamma som på den övriga arbetsmarknaden. Arbetsmiljöverket bör få i uppdrag att utarbeta rutiner så att denna typ av inspektioner kan ske i dialog med de berörda.

Lars Mejern Larsson m.fl. (s) anser i motion A263 att AML är otydlig vad gäller skyddsombudens ansvar för arbetsmiljön och det straffrättsliga ansvaret. Eva-Lena Jansson och Lennart Axelsson (båda s) uppmärksammar i motion A289 behovet av en ökad satsning på arbetsmiljöarbetet och menar att det behövs ökade resurser till Arbetsmiljöverket. Rose-Marie Carlsson och Göran Persson i Simrishamn (båda s) vill i motion A357 att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om hushållsarbetarnas anställningsskydd, arbetstid och arbetsmiljö. Helene Petersson i Stockaryd (s) vill i motion A371 att man ser över om AML kan bli tydligare när det gäller åtgärder och eventuella sanktioner med anledning av mobbning och trakasserier på arbetsplatser. I motion A377 anser Claes-Göran Brandin (s) att AML bör ändras så att kraven höjs på arbetsgivarna att satsa på förebyggande arbetsmiljöarbete. Ronny Olander och Rose-Marie Carlsson (båda s) pekar i motion A420 på vikten av utbildning för byggarbetsmiljösamordnarna (3 kap. 7 a–7 b §§ AML) om innebörden av föreskriften om byggnads- och anläggningsarbete (AFS 1999:03 med ändringar).

Ulrika Karlsson i Uppsala (m) vill i motion A277 att det ska ske en översyn av Arbetsmiljöverkets genomförande av EU-direktiv. Anna Tenje och Jan R Andersson (båda m) anser i motion A316 yrkande 4 att det bör underlättas för unga att få arbetslivserfarenhet inom industrin och att man därför bör se över åldersgränsen för arbete vid maskiner. Christer Winbäck (fp) betonar i motion A234 vikten av en ändring av 9 kap. 3 § AML för att möjliggöra att enskilda arbetstagare kan överklaga bl.a. Arbetsmiljöverkets beslut.

Utskottets ställningstagande

Arbetsmiljölagen, förkortad AML, är en utpräglad ramlag som trädde i kraft den 1 juli 1978. Lagen tar upp de grundläggande reglerna om arbetsmiljöns utformning, anger vem som har ansvar och befogenheter och talar om hur arbetsmiljöarbetet ska organiseras. Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2009 gjordes AML tillämplig även för arbete i arbetsgivarens hushåll. Andra lagändringar som genomförts under den innevarande mandatperioden är nya regler i AML om byggnadsarbete som innebär ett mer sammanhängande system för arbetsmiljöansvar vid byggande och att elever, studerande och deras representanter har getts bättre möjligheter att driva arbetsmiljöfrågor. En annan ändring är att skyddsombud på ett arbetsställe där arbete utförs av inhyrd arbetskraft m.fl. har fått möjlighet att agera i förhållande till sin egen arbetsgivare till förmån för dem som utför det aktuella arbetet. Ett antal lagändringar har alltså genomförts under mandatperioden med syftet att ge en bättre grund för arbetsmiljöarbetet.

Utskottet har under hand fått information från Regeringskansliet att regeringen överväger ytterligare ändringar i syfte att stärka arbetsmiljöarbetet.

Som komplement till AML meddelar Arbetsmiljöverket föreskrifter och allmänna råd. Arbetsmiljöverket har i dag knappt 100 gällande författningar. Utvecklingen av bl.a. teknik, språk, intressenternas krav och angränsande lagstiftning gör att verket ständigt ser över behovet av revideringar. EU-direktiv som ska genomföras i svensk lagstiftning har hög prioritet i föreskriftsarbetet liksom t.ex. uppdrag från regeringen om att utfärda en viss föreskrift och i övrigt akuta ändringar av juridiska skäl. Samråd sker alltid med arbetsmarknadens parter innan föreskrifter beslutas. I föreskriftsarbetet har Arbetsmiljöverket som en utgångspunkt att det kan finnas andra alternativ till föreskriftsreglering, t.ex. handböcker eller informationsmaterial.

Arbetsmiljöverket lämnade under 2009 sin slutredovisning av regeringsuppdraget om det regelförenklingsarbete som bedrivits under 2006–2009. Av redovisningen framgår bl.a. att förbättringar av regelstrukturen genomförts i samarbete med arbetsmarknadens parter, att de administrativa kostnaderna för företagen minskat med drygt 100 miljoner kronor och att totalt 26 föreskrifter, allmänna råd, meddelanden och anvisningar upphävts.

Utöver det sedvanliga lag- och föreskriftsarbetet finns de kollektivavtal på både central och lokal nivå som arbetsmarknadens parter ingår och vars innehåll har en avgörande betydelse för det lokala arbetsmiljöarbetet.

Utskottet vill betona att kunskapen om arbetsmiljön måste vara väl spridd. Regler och skyldigheter måste vara så enkla och begripliga som möjligt, och det måste upplevas som lätt att inhämta information och att ta del av kunskap inom området.

Arbetsmiljöverkets kärnuppgift är att utöva tillsyn över att AML m.m. följs. Vidare meddelar verket, som redan angetts, föreskrifter och allmänna råd med stöd av i första hand AML. Verket ansvarar också för att genomföra ett antal EU-direktiv i det svenska rättssystemet och bedriver informationsverksamhet inom arbetsmiljöområdet.

Arbetsmiljöverkets anslag ökar kontinuerligt under perioden 2009–2011. Utskottets sammantagna bild av Arbetsmiljöverkets verksamhet är att myndigheten använder sina tilldelade resurser på ett effektivt och väl genomtänkt sätt.

I motion A211 yrkande 24 (v) framställs krav på att särregleringen i 15 § AMF ska upphävas, och i A357 (s) presenteras förslag om att bristerna i lagstiftningen, bl.a. AML, ska åtgärdas för hushållsarbetarna. Som utskottet redogjort för ovan är AML numera tillämplig även för arbete i arbetsgivarens hushåll (prop. 2007/08:65, bet. 2007/08:AU5). I den propositionen behandlades även frågan om 15 § AMF. Regeringen valde att inte avskaffa bestämmelsen. Utskottet instämmer i denna bedömning. I sammanhanget kan nämnas att Arbetsmiljöverket under 2009 har analyserat samtliga befintliga föreskrifter med anledning av att de ska tillämpas på arbete i arbetsgivarens hushåll. Vägledning om det utvidgade tillsynsområdet och tillämpningen av föreskrifterna har tagits fram till stöd för den inspektionsverksamhet som ska genomföras. Arbetsmiljöverket bedömer att detta arbete kommer att öka i omfattning eftersom äldre och funktionshindrade får mer vård och omsorg i sina hem.

Frågan om det straffrättsliga arbetsmiljöansvaret tas upp i motion A263 (s). Motionen åberopar ett rättsfall där bl.a. en arbetstagare och tillika skyddsombud åtalades för arbetsmiljöbrott enligt 3 kap. 9–10 §§ brottsbalken. Utskottet noterar att både den åtalade platschefen och arbetstagaren friades i målet och att tingsrättsdomen inte har överklagats utan vunnit laga kraft. Utskottet ser inte skäl att i nuläget föreslå någon åtgärd men förutsätter att regeringen är uppmärksam på hur frågan utvecklar sig.

När det gäller motion A316 yrkande 4 (m) om minderårigas arbete är frågan reglerad dels i 5 kap. AML, dels i Arbetsmiljöverkets föreskrifter, bl.a. *Minderåriga (AFS 1996:01, 2000:31)*. Utskottet kan konstatera att det för närvarande pågår ett arbete inom Arbetsmiljöverket med att revidera denna föreskrift. Ett av syftena med översynen är att minska arbetsgivarnas administrativa börda genom att i många situationer ta bort kravet på att göra en ansökan för att få anlita en minderårig inom t.ex. kulturarbete. Utskottet anser att detta revideringsarbete bör avvaktas.

I sammanhanget uppmärksammar utskottet statistik från ISA. Den visar att medan olyckorna i arbetslivet totalt sett minskat så har antalet anmälda arbetsolyckor för minderåriga ökat med 40 % under 2004–2007; därefter minskade de dock något 2008. I sammanhanget noterar utskottet också att Arbetsmiljöverket har ett särskilt regeringsuppdrag att under 2009 och 2010 följa utvecklingen av de ungas levnadsvillkor. Arbetsmiljöverket gör i sin årsredovisning för 2009 bedömningen att ungdomarnas situation på

arbetsmarknaden och i arbetslivet riskerar att förvärras under de närmaste åren. Mot denna bakgrund ser utskottet inte skäl att i nuläget föreslå någon åtgärd för att sänka åldersgränserna för arbete vid maskiner.

I motion A420 (s) betonas vikten av utbildning för byggarbetsmiljösamordnarna med anledning av den nya lagstiftningen. Arbetsmiljöverket genomförde under 2009 ett flertal aktiviteter för att öka kunskapen om de nya reglerna. Tillsammans med Sveriges Byggindustrier genomfördes 36 seminarier på 31 orter runt om i landet. Seminarierna var öppna för alla och riktade sig till företagsledare, arbetsmiljöansvariga på alla nivåer, samordningsansvariga, platschefer och skyddsombud hos entreprenadföretag och byggherrar. Antalet deltagare var totalt 4 180. En broschyr om de nya reglerna togs fram i början av året och har hittills beställts i 33 000 exemplar. Arbetsmiljöverket har även reviderat sin temasida och annat material om bygg och anläggning för att spegla de nya reglerna. I slutet av 2009 lanserade Arbetsmiljöverket även en webbaserad byggtutbildning. Byggtutbildningen har testats av slutanvändare och arbetsmiljöansvariga på flera av de större bolagen i bygg- och anläggningsbranschen och av byggfacket.

Med anledning av motionerna A234 (fp) och A371 (s) kan nämnas att utskottet behandlade frågor om ändring av överklaganderegler i AML med anledning av regeringens proposition 2007/08:62 *Ny instansordning för arbetsmiljöärenden* (bet. 2007/08:AU8). Därtill kommer att regeringen i början av mars beslutat att tillsätta en utredning för effektivare sanktioner på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet (kommittédirektiv 2010:20). Utskottet anser att utredningsarbetet bör avvaktas innan några ytterligare åtgärder övervägs.

Mot denna bakgrund finner utskottet det inte behövligt att föreslå några ytterligare initiativ på detta område. Motionerna *A1 yrkande 4 (v)*, *A211 yrkande 24 (v)*, *A234 (fp)*, *A263 (s)*, *A277 (m)*, *A289 (s)*, *A316 yrkande 4 (m)*, *A357 (s)*, *A371 (s)*, *A377 (s)* och *A420 (s)* avstyrks.

Arbetsmiljöinspektioner

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsförslag om satsningar på inspektionsverksamhet på kvinnodominerade arbetsplatser och på övriga arbetsplatser i syfte att upptäcka och åtgärda brister i utsatt ensamarbete. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Jämför reservation 4 (s, v, mp).

Motionerna

Socialdemokraterna vill göra en satsning på inspektionsverksamhet på kvin-
nodominerade arbetsplatser (motionerna A2 yrkande 3 och A409
yrkande 5) och övriga arbetsplatser (motion A409 yrkande 2 i denna del) i
syfte att upptäcka och åtgärda brister i utsatt ensamarbete. Partiet vill
vidare i motion A409 få fler inspektioner i branscher med många olyckor
(yrkande 1) och en prioritering av inspektioner i småföretag (yrkande 2 i
denna del). Utgångspunkten för Socialdemokraterna är att alla har rätt till
en bra och säker arbetsmiljö. För att det ska bli verklighet menar partiet
att det förebyggande arbetsmiljöarbetet måste stärkas. Det krävs också en
tydlig strategi för hur antalet olyckor, dödsfall och arbetsrelaterade sjukdo-
mar ska minskas. Arbetsmiljöverket har drabbats av så kraftiga nedskär-
ningar av verksamheten att det nu är svårt att genomföra inspektioner ens
på de mest utsatta arbetsplatserna. Personalen har minskats med en tredje-
del, och drygt en tredjedel av de planerade inspektionerna har därmed fått
ställas in. För att förebygga olyckor och ohälsa måste Arbetsmiljöverket
öka antalet inspektioner i branscher där det förekommer flest olyckor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis slå fast att Arbetsmiljöverkets fokus för tillsyns-
verksamheten är att nå arbetsställen med de största riskerna. Såväl kvinnor
som män som arbetar på utsatta arbetsställen får alltså en större del av
Arbetsmiljöverkets uppmärksamhet, bl.a. i form av utökad tillsynsverksam-
het. Inspektionsverksamheten syftar till att stärka arbetsplatsens egen för-
måga att förebygga risker samtidigt som arbetsgivaren får besked om vad
som behöver göras. Omkring 6 % (knappt 20 000) av arbetsställena på
den svenska arbetsmarknaden besöktes årligen under 2008 respektive 2009.

Arbetsmiljöverket kommer under 2010 som en särskild satsning att
genomföra drygt 2 000 inspektioner inom tillverkningsindustrin för att se
till att dessa företag kommer i gång med ett systematiskt arbetsmiljöarbete
som förebygger skador i arbetet. En fjärdedel av de 144 000 arbetsolyckor
som anmäldes under 2005–2009 inträffade inom tillverkningsindustrin.
80 % av de olycksdrabbade var män. Under samma period anmäldes
15 000 arbetssjukdomar i denna sektor, varav en tredjedel drabbade kvin-
nor och två tredjedelar män. Inspektionen är inriktad på företag som inte
blivit inspekterade sedan 2007. Den övervägande delen handlar om mindre
företag med högst tio anställda.

Europeiska unionens Yrkesinspektörskommitté (SLIC) genomförde
under 2008 en utvärdering av Arbetsmiljöverkets arbetsmiljötillsyn. Enligt
slutrapporten var utvärderingsgruppen imponerad av den svenska tillsynen
av arbetsmiljön i dess helhet. Exempel på områden som speciellt lyftes
fram var de kompetenta och engagerade inspektörerna som agerade profes-
sionellt och att planeringen tog fasta på de områden där arbetsmiljöris-
kerna är som störst.

Sammantaget angav utvärderingsgruppen att Sverige lyckats väl med att införliva gemensamma principer för arbetsmiljömyndighetens tillsyn i såväl lagstiftning som praktisk tillsyn.

Utskottet kan i anslutning till detta konstatera att det i Arbetsmiljöverkets tillsynsarbete utförs fler inspektioner per inspektör än tidigare, vilket kan ses som ett tecken på en ökad effektivitet.

Utskottet har under hand fått information om att Arbetsmiljöverket ser över hela inspektionsprocessen för att öka inspektörernas närvaro på arbetsplatserna. Arbetsmiljöverket har som mål att öka inspektörernas s.k. utetid, dvs. tid som ägnas åt inspektion på fältet. Genom att öka utetiden räknar Arbetsmiljöverket med att antalet arbetsställen som besöks kommer att öka. Viktiga åtgärder för att uppnå målet är enligt verket en förenkling av administrativa rutiner och ett utökat tekniskt stöd.

I februari 2008 presenterade regeringen promemorian *Arbetsmiljön och utanförskapet – en tankesamling för den framtida arbetsmiljöpolitiken* (Ds 2008:16). Där anges ett antal principiella utgångspunkter för vidare diskussioner och överväganden om den framtida politiken. Utskottet ser med tillfredsställelse på att regeringen valt som huvudinriktning att arbetsmiljöpolitiken ska bidra till den samlade jobbpolitiken men också att den ska lyfta fram arbetsmiljöns förmåga att öka konkurrenskraften.

Utskottet vill i detta sammanhang påminna om att regeringen som ett led i den pågående förnyelsen av arbetsmiljöpolitiken i november 2008 tillsatte Styrmedelsutredningen som nu har överlämnat delbetänkandet *En ny modell för arbetsmiljöutvärdering* (SOU 2009:40) och slutbetänkandet *Marknadsorienterade styrmedel på arbetsmiljöområdet* (SOU 2009:97). Det pågår också en försöksverksamhet under tre år som delvis bygger på Styrmedelsutredningens förslag. Försöket innebär att 8 miljoner kronor per år under åren 2010–2012 tillförs Arbetsmiljöverkets budget för ett pilotprojekt som ska utveckla och prova en kompletterande tillsynsmetod för att nå fler arbetsplatser.

Med hänvisning till det som anförts ovan finner utskottet inte anledning att föreslå något tillkännagivande. Utskottet avstyrker motionerna A2 yrkande 3 (s) och A409 yrkandena 1, 2 och 5 (s).

Skyddsombud

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsförslag om utbildning och kompetensutveckling för de lokala och regionala skyddsombuden. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Jämför reservation 5 (s, v, mp).

Motionerna

Socialdemokraterna uppmärksammar i motion A409 yrkande 3 de regionala skyddsombudens behov av kompetensutveckling. De regionala skyddsombuden är de som bäst når fram till arbetsplatser med kunskap och information om arbetsmiljön. Utbildning är en av hörnstenarna för att uppnå en bättre arbetsmiljö. LO:s undersökning *Samverkan för bättre arbetsmiljö – Skyddsombudens arbete och erfarenheter* (2008) visar att nästan 40 % av skyddsombuden inte har fått någon utbildning i arbetsmiljö de senaste 12 månaderna. Om man räknar in dem som bara fått utbildning högst en dag blir det drygt 60 %. Medlen till funktionsutbildning av skyddsombud togs bort när regeringen avvecklade Arbetslivsinstitutet. I det vakuum som uppstod efter nedläggningen har antalet företag som säljer utbildningar ökat. Avgifterna är dock så höga att många som behöver kunskapen stängs ute. Det resulterar i att skyddsombuden får mindre utbildning och därigenom svårare att ställa krav på arbetsmiljöförbättringar, vilket leder till ännu sämre arbetsmiljöer. Kunskap om psykosociala frågor och kris- och konflikthantering har blivit allt viktigare. Det finns också ett stort behov av branschanpassad arbetsmiljöutbildning.

I motion A226 vill *Göte Wahlström (s)* få till stånd förstärkta insatser för utbildning om arbetsmiljöfrågor och förbättrade förutsättningar för det lokala och regionala skyddsombudsarbetet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill ta sin utgångspunkt i AML och peka på att arbetsgivare och arbetstagar ska samverka i arbetsmiljöarbetet. Arbetsgivaren har visserligen det yttersta ansvaret för arbetsmiljön, men det är ett uttalat krav att det organiserade arbetsmiljöarbetet ska bedrivas tillsammans med arbetstagar och deras representanter. Arbetstagarrepresentanter kan av den lokala arbetstagarorganisationen utses att vara skyddsombud eller arbetsmiljöombud. De fackliga organisationerna och arbetstagar har ett stort ansvar för frågan om hur arbetsmiljöarbetet på arbetsplatserna ska organiseras och bedrivas. Skyddsombuden har också möjlighet att ingripa vid missförhållanden och uppmärksamma Arbetsmiljöverket på dessa förhållanden och eventuella lagbrott. Sammantaget anser alltså utskottet att skyddsombuden har en viktig uppgift i det förebyggande arbetsmiljöarbetet.

Enligt Arbetsmiljöverkets bedömning i årsredovisningen för 2009 tycks dessvärre antalet skyddsombud minska. Detta innebär för verkets del att deras medverkan i samband med inspektioner avtar. Om detta är en trend som håller i sig är det enligt utskottet högst beklagansvärt. Som en följd av att skyddsombuden blir färre minskar också deras möjligheter att påverka arbetsmiljöarbetet på arbetsställena.

När det gäller frågan om mer information och utbildning till skyddsombuden vill utskottet nämna att det utöver den traditionella fackliga skyddsombudsutbildningen även har gjorts en särskild förstärkning av Arbetsmil-

jöverkets anslag för informations- och kunskapsspridande insatser fr.o.m. 2009. Arbetsmiljöverket anger i sin årsredovisning för 2009 att dessa extra medel fått stor betydelse under året för att kunna utveckla informationsprodukter i syfte att öka möjligheterna att ge ett konkret och användbart stöd. Det konstateras i årsredovisningen att antalet besökande på Arbetsmiljöverkets webbplats ökat. Under 2009 hade webbplatsen ungefär 2,5 miljoner besök, vilket var en ökning med 25 % jämfört med 2008. I snitt görs nu 6 500 besök på www.av.se per dag. Arbetsmiljöverket har även tagit fram en webbaserad utbildning i systematiskt arbetsmiljöarbete. Målet var att kursen ska få användarna att börja arbeta systematiskt med arbetsmiljöfrågor, och att stödja och underlätta detta arbete. Utbildningen har under året haft cirka 14 000 besök på den webbplats där utbildningen finns. Utskottet ser mycket positivt på detta arbete som innebär att information och kunskap på ett enkelt och lättillgängligt sätt sprids inte bara till skyddsombuden utan även till arbetstagare i allmänhet och till andra som är intresserade av arbetsmiljöfrågor.

När det gäller de regionala skyddsombuden redovisar Ekonomistyrningsverket (ESV) ett regeringsuppdrag i rapporten *Regionala skyddsombud* (2009:27). Uppdraget var att se över rutinerna för administration och redovisning av det statliga stödet till regional skyddsombudsverksamhet. Verksamheten utförs av fackliga organisationer. För 2009 fick de 100 miljoner kronor i statligt stöd. I rapporten presenterar ESV förslag till en tydligare ansvarsfördelning mellan de inblandade aktörerna (regeringen, Arbetsmiljöverket, centrala fackliga organisationer och deras medlemsförbund) och även förslag till en utvecklad återrapportering. Förslagen innebär bl.a. att regeringen preciserar målen för det statliga bidraget och att Arbetsmiljöverket får en tydligare uppgift att följa upp och redovisa verksamhetens resultat i förhållande till utvecklingen på arbetsmiljöområdet. Enligt en underhandsuppgift från Regeringskansliet pågår beredning av frågan.

Utskottet är inte i dagsläget berett att föreslå några tillkännagivanden med anledning av förslagen i motionerna A226 (s) och A409 yrkande 3 (s). Motionerna avstyrks.

Våld och hot i arbetslivet m.m.

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsförslag om ensamarbete, våld och hot i arbetslivet och säker kontanthantering. Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

Jämför reservation 6 (s, v, mp).

Motionerna

Vänsterpartiet vill i motion A213 att en utredning ska tillsättas om våld och hot och om psykosocial arbetsmiljö för offentliganställda (*yrkande 2*). Partiet betonar att det behövs en strategi för att fasa ut riskfyllt ensamarbete (*yrkande 4*).

Vänsterpartiet anser att en utredning ska tillsättas med uppdraget att föreslå hur en lag med krav på slutna kontanthantering inom detaljhandeln kan utformas (*yrkande 5*). Så länge kontanter förekommer i handeln ökar risken för rån. Det krävs en minskad kontanthandel, säkra rutiner för kortköp och slutna kontanthanteringssystem. Det finns enligt motionen slutna system där pengarna inte går att komma åt. Vänsterpartiet pekar på att antalet rån på Coop minskade med 46 % mellan 2005 och 2007 till följd av att man infört slutna kontanthanteringssystem i utsatta områden. Partiet anser att det behövs en lag med krav på att verksamheter inom detaljhandeln ska ha system för slutna kontanthantering. Lagen borde göras dispositiv så att lokala överenskommelser om undantag kan träffas. En sådan lagstiftning skulle kunna minska butiksrånen och ge de anställda en tryggare arbetsmiljö.

Miljöpartiet anser i motion A448 *yrkande 9* att regeringen bör göra en djupare kartläggning av det yrkesrelaterade våldets omfattning och vidta aktiva åtgärder för att så långt som möjligt eliminera det yrkesrelaterade våldet. Sedan början av 1980-talet har SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) mätt utsattheten för våld. Miljöpartiet framhåller att andelen yrkesrelaterat våld har mer än fördubblats, till 4 %, medan t.ex. våld i hemmet ligger kvar på en oförändrad nivå. Trenden bekräftas också av undersökningar som genomförts av olika fackförbund. De visar att det är inom klientintensiva kvinnodominerade yrken som våldet ökar mest.

Hans Stenberg och Eva Sonidsson (*båda s*) vill i motion A243 att Arbetsmiljöverket ges i uppdrag att se över föreskrifterna om ensamarbete. Lars Mejern Larsson *m.fl. (s)* betonar i motion A363 att butiksrån måste motverkas. Man bör undersöka möjligheterna att införa krav på butiker att ha en säkrare kontanthantering som förebygger rån. I motion A441 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa *m.fl. (s)* framställs krav på att föreskrifterna om ensamarbete och hot och våld i arbetslivet ses över och att kontanthanteringssystemen förändras för att förhindra rån, våld och hot i arbetslivet.

Cecilia Magnusson (*m*) anser i motion A222 att lagstiftningen för säker kontanthantering bör ses över.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser med oro på den utveckling som innebär mer våld och hot om våld i arbetslivet. Rättsligt finner man, utöver det som hänför sig till det straffrättsliga, framför allt bestämmelser i Arbetsmiljöverkets föreskrift *Våld och hot i arbetsmiljön (AFS 1993:2)*. Föreskriften gäller allt arbete där det kan finnas risk för våld och hot. Enligt bestämmelserna ska ris-

kerna utredas av arbetsgivaren. Reglerna tar upp särskilda säkerhetsrutiner, utbildning och information, stöd och handledning, utformning av arbetsplatser, larm, ensamarbete och värdetransporter. I föreskriften finns exempel på kartläggning och säkerhetsrutiner, förslag på åtgärder vid värdetransporter och rapporteringssystem. Enligt en underhandsuppgift från Arbetsmiljöverket pågår en förstudie inom verket som ska läggas till grund för ett beslut om huruvida föreskriften ska bli föremål för en revidering eller inte.

Typiskt sett utsätts den som utför arbete ensam för större risker. Det gäller även risken för våld och hot. Det finns en särskild bestämmelse om ensamarbete i 3 kap. 2 § andra stycket AML. Bestämmelsen anger att arbetsgivaren ska beakta den särskilda risk för ohälsa och olycksfall som kan följa av att arbetstagare utför arbete ensam. Arbetsmiljöverket har utfärdat flera olika föreskrifter och anvisningar om ensamarbete, främst föreskriften *Ensamarbete (AFS 1982:3)*.

Med *ensamarbete* avses vanligtvis arbete som arbetstagare utför i fysisk eller social isolering från andra människor. Att utföra arbete ensam kan innebära en stark psykisk påfrestning, särskilt om det är förenat med andra risker, t.ex. våld eller trakasserier. Ett annat förhållande som kan vara påfrestande är övervakningsarbete där stora värden, mänskliga och materiella, står på spel. Ensamarbete kan även innebära en ökad olycksrisk.

Men ensamarbete kan också upplevas som positivt. Speciellt i arbeten som kräver koncentration och uppmärksamhet utgör ensamarbete tidvis t.o.m. en förutsättning. Sådana arbeten kan vara t.ex. planerings- och granskningsuppgifter, konstnärligt arbete och forskning. Också individuella skillnader förekommer. Vissa personer vill arbeta för sig själva och lider inte av det medan andra kan uppleva påfrestningar trots att kraven i föreskrifterna är tillgodosedda.

Utskottet vill peka på att olägenheter som orsakas av ensamarbete ofta kan förebyggas genom planering av arbetet. Åtgärder kan t.ex. vidtas så att den som utför ensamarbetet inte löper större risk för skada än om flera gemensamt utfört arbetet. Det är viktigt att arbetstagarna har tillräcklig utbildning, information och instruktion för att utföra arbete ensamma.

Våld och hot om våld på arbetsplatsen är ett allvarligt arbetsmiljöproblem. De som råkar ut för detta utsätts ofta för någon form av fysisk skada och drabbas av långvariga psykiska besvär. Utskottet anser att det finns särskild anledning att uppmärksamma att antalet arbetsolyckor utan sjukfrånvaro inte har minskat utan snarare ökat något i antal sedan 2004. Många hot- och våldsituationer återfinns bland dessa olyckor.

Av Arbetsmiljöverkets undersökning Arbetsmiljön 2007 (Arbetsmiljöstatistisk rapport 2008:4) kan man klart utläsa att det är betydligt vanligare bland kvinnor än bland män att ha varit utsatt för våld och hot om våld i arbetet någon gång de senaste tolv månaderna, 18 % jämfört med 10 %.

Utskottet anser att det är viktigt att arbetsgivaren tillsammans med arbetstagarna regelbundet gör riskinventeringar i fråga om våld och hot och därefter snarast åtgärdar aktuella arbetsmiljöproblem.

När det gäller den särskilda frågan om kontanthantering kan utskottet konstatera att den fått en allt större betydelse ur arbetsmiljösynpunkt. Särskild hänsyn bör enligt utskottets mening tas till detta i sådana riskinventeringssammanhang.

Utskottet anser att frågor om ensamarbete, riskinventering, minskning av risken för våld och hot i arbetet och en säker hantering av kontanter allmänt sett ter sig som lämpliga för arbetsmarknadens parter att diskutera och komma överens om i kollektivavtal.

I frågan om våld och hot i arbetslivet ur ett kvinnoperspektiv kan noteras att det pågår en rad aktiviteter inom Arbetsmiljöverkets område. I november 2009 lämnade Arbetsmiljöverket en lägesrapport till regeringen med anledning av ett regeringsuppdrag som innebär att Arbetsmiljöverket ska genomföra en kunskaps- och informationssatsning för att främja jämställdhet och motverka hot och våld i arbetslivet (dnr RE 2009/14236). Av rapporten framgår att verket planerar sju olika aktiviteter, bl.a. att undersöka och kartlägga i vilka branscher och yrkesgrupper som riskerna för våld och hot är störst och att ersätta verkets interna policydokument om mäns och kvinnors särskilda förhållanden i arbetslivet med ett nytt dokument. Arbetsmiljöverket ska också ta fram två sammanställningar av aktuell forskning på områdena jämställdhet och våld och hot. Frågan om våld och hot i arbetslivet kommer att belysas ur ett kriminologiskt och psykologiskt perspektiv och ur ett genusperspektiv. Sammanställningarna kommer att publiceras på verkets webbplats för allmän informations- och kunskaps-spridning. De flesta av de sju aktiviteterna startade redan 2009 och kommer att pågå under hela 2010. Arbetsmiljöverket har dessutom under hand lämnat information om en planerad särskild tillsynskampanj som tar sikte på kvinnors utsatthet för bl.a. våld och hot inom detaljhandeln. Kampanjen ska pågå under 2010.

Slutsatsen av det anförda är att frågorna i detta avsnitt är av stor vikt men att de redan är uppmärksammade. Mot den bakgrunden är utskottet inte berett att förorda något tillkännagivande till regeringen på detta område. Motionerna *A213 yrkandena 2, 4 och 5 (v)*, *A222 (m)*, *A243 (s)*, *A363 (s)*, *A441 (s)* och *A448 yrkande 9 (mp)* avstyrks.

Mobbning och kränkande särbehandling

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsförslag om mobbning och andra kränkningar som hbt-personer och andra utsätts för i arbetslivet. Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

Jämför reservation 7 (s, v, mp).

Motionerna

Socialdemokraterna anser i motion A409 yrkande 8 att föreskrifterna om hbt-personers psykosociala arbetsmiljö bör utvecklas. Diskriminering, mobbning och andra kränkningar som hbt-personer får utstå på sina arbetsplatser är i grunden en arbetsmiljöfråga. Ofta handlar det om att personer blir utfrysade, mobbade eller utsatta för kränkningar på ett mer subtilt sätt på grund av sin sexuella läggning än vad som krävs för att lagstiftningen ska kunna göra nytta.

Christer Winbäck (fp) betonar i motion A235 att arbetsgivarna har ett långtgående ansvar för att förhindra och reda ut problem med kränkande särbehandling i arbetslivet och ett rehabiliteringsansvar för att få tillbaka sjukskrivna i tjänst. En handlingsplan med en nollvision måste snarast tas fram för att stödja arbetet mot vuxenmobbning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tar tydligt avstånd från all kränkande särbehandling i arbetslivet. Arbetsgivarens ansvar enligt 3 kap. 2 a § AML preciseras bl.a. i Arbetsmiljöverkets föreskrift *Systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1)*, förkortat SAM. Ansvar omfattar bl.a. att det ska finnas en arbetsmiljöpolicy som beskriver hur arbetsförhållandena i arbetsgivarens verksamhet ska vara, detta för att ohälsa och olycksfall i arbetet ska kunna förebyggas och en tillfredsställande arbetsmiljö uppnås.

I Arbetsmiljöverkets föreskrift *Kränkande särbehandling i arbetslivet (AFS 1993:17)* definieras kränkande särbehandling som återkommande klandervärda eller negativt präglade handlingar som riktas mot en enskild person på ett kränkande sätt och som kan leda till att personen ställs utanför arbetsplatsens gemenskap. Kränkande särbehandling är t.ex. mobbning, psykiskt våld, social utstötning och olika former av trakasserier. Även om homo- och bisexuella personer och transpersoner inte omnämns särskilt i föreskriften så omfattas givetvis även dessa av föreskriften. Enligt föreskrifterna ska den som utsätts för kränkande särbehandling snabbt få stöd och hjälp, och krav ställs på att arbetsgivaren ska planera och organisera verksamheten så att kränkande särbehandling förebyggs. Arbetsgivaren ska också klarlägga att en sådan behandling inte accepteras.

Enligt diskrimineringslagen är dessutom all diskriminering på grund av såväl sexuell läggning som könsöverskridande identitet och uttryck förbjuden. Diskrimineringsförbuden gäller bl.a. i arbetslivet och ska ge ett skydd mot olika former av sämre behandling, bl.a. trakasserier. Om en arbetsgivare får kännedom om att en arbetstagare har blivit utsatt för trakasserier på arbetsplatsen är arbetsgivaren skyldig att utreda omständigheterna kring de uppgivna trakasserier och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra trakasserier i framtiden. Bryter arbetsgivaren mot lagen kan skyldighet att betala ut s.k. diskrimineringsersättning uppkomma.

Enligt utskottets mening finns det särskild anledning för arbetsgivarna att vara uppmärksamma på att mobbning och trakasserier inte förekommer. I arbetsmiljöundersökningen *Arbetsmiljön 2007* tillfrågas de som ingår i urvalet om de har varit utsatta för personlig förföljelse genom elaka ord och handlingar (mobbning) från chefer eller arbetskamrater. Enligt den senaste undersökningen uppgav drygt 8 % av både kvinnorna och männen att de varit utsatta för detta minst en gång under de senaste tolv månaderna.

Ungdomsstyrelsen fick 2008 i uppdrag av regeringen att genomföra en fördjupad analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar och för unga transpersoner. I rapporten *Hon Hen Han* (2010) analyseras bl.a. den upplevda fysiska och psykiska hälsan och diskriminering i olika former. Utredningen visar att diskriminering av hbt-personer förekommer i arbetslivet. Det finns ett samband mellan en sämre psykisk hälsa och utsattheten för diskriminering. Det är av stor vikt att undersöka på vilket sätt diskriminering i arbetslivet kan påverka hälsan hos unga hbt-personer i ett längre perspektiv och vilka eventuella skillnader som finns i jämförelse med äldre personers hälsa. Flertalet påverkas dock av den underordning av ickeheterosexuella läggningar och transidentiteter som finns i samhället på grund av heteronormen.

I detta sammanhang kan också nämnas att Diskrimineringsombudsmannen 2009 inledde det s.k. Växthusprojektet som är en satsning på arbetslivsområdet med finansiering från EU-programmet Progress. Syftet med projektet är främst att utveckla och sprida en metod för att upptäcka och förebygga diskriminering och trakasserier i arbetslivet utifrån de sju diskrimineringsgrunderna i den nya sammanhållna lagstiftningen. Metoden är tänkt att vara ett stöd för arbetsmarknadens parter i deras förebyggande arbete på arbetsplatserna. Myndighetens arbete för att sprida metoden fortsätter under 2010.

Utskottet vill understryka att arbetsmarknadens parter har en viktig roll i att förebygga och motverka mobbning och diskriminering i arbetslivet. Mobbning kan vara en följd av förhållandena på arbetsplatsen. Det är på arbetsplatserna som de tidiga signalerna kan fångas upp och stöd ges till dem som drabbas. Det är därför utskottets uppfattning att ett fortsatt och utvecklat arbete mot mobbning på arbetsplatserna som bedrivs av arbetsmarknadens parter, lokalt och centralt, och av berörda myndigheter är ett bra sätt att motverka kränkande särbehandling i arbetslivet.

Med hänvisning till det som anförts ovan anser utskottet att motionerna A235 (fp) och A409 yrkande 8 (s) bör avslås.

Allmänna arbetstidsfrågor

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsförslag om arbetstidsdirektivet, arbetstidsförkortning och en s.k. timbank. Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

Jämför reservationerna 8 (s, v, mp) och 9 (mp).

Motionerna

Vänsterpartiet anser i motion *A212 yrkande 7* att Sverige i EU måste driva att "opt-out"-möjligheten i arbetstidsdirektivet ska avskaffas. Det ska inte vara möjligt att förhandla bort grundläggande skyddsregler. EU:s arbetstidsdirektiv syftar till att säkerställa en minsta nivå när det gäller skyddet för arbetstagarnas rättigheter till veckoarbetstider, dygnsvila, nattarbete, veckovila och pauser. Målet är att skydda arbetstagarnas hälsa och förhindra konkurrens mellan länderna som bygger på dåliga arbetsvillkor. Direktivet är därför av avgörande betydelse för Europas alla löntagare. När det nuvarande direktivet beslutades 1993 gavs en möjlighet att förhandla bort grundregeln på max 48 timmars arbetsvecka genom individuella avtal, s.k. "opt-out". Detta har resulterat i att Storbritannien är det land i Europa där arbetstiden har ökat mest. Från 2004 var direktivet föremål för omförhandlingar, men dessa strandade under 2009. Det innebär att rätten för länder att tillämpa "opt-out" från 48 timmars arbetsvecka kvarstår.

Miljöpartiet anser i motion *A307 yrkande 18* att man bör införa ett inriktningsmål om 35 timmars arbetsvecka. Det finns i dagens och framtidens produktionsmetoder och produktivitetsutveckling ett utrymme för en sammantaget kortare och mer flexibel arbetstid. Miljöpartiets uppfattning är att arbetstiden ska vara flexibel under livscykel. Ibland är livssituationen sådan att man kan och vill arbeta mindre än normalarbetstiden medan man under andra perioder kan och vill arbeta mer. Mot den bakgrunden vill Miljöpartiet att den samhälleliga arbetstidsdebatten mer ska inriktas på "livsarbets-tid" än på dagar och veckor i närtid. Frågan lyfts på det sättet till en nivå av helhet och långsiktig hållbarhet. Med detta synsätt på arbetstiden är ett självklart första steg att prioritera frågan om möjlighet till kortare arbetstid för småbarnsföräldrar med barn under åtta år.

Karin Pilsäter m.fl. (fp) vill i motion *A217* få till stånd en förändring av arbetstidslagen genom att införa en s.k. timbank.

Utskottets ställningstagande

Vänsterpartiet tar i motion *A212 yrkande 7* upp en särskild aspekt på *Euro-parlamentets och rådets direktiv 2003/88/EG av den 4 november 2003 om arbetstidens förläggning i vissa avseenden* (arbetstidsdirektivet). När det gäller frågan om en eventuell revidering av arbetstidsdirektivet kan

utskottet konstatera att det förlikningsförfarande som pågick vid tidpunkten för utskottets senaste behandling av arbetstidsmotioner våren 2009 (bet. 2008/09:AU7) inte resulterade i någon revidering av direktivet. Längst ifrån varandra i förhandlingarna stod medlemsstaterna i frågan om den nuvarande undantagsmöjligheten (s.k. opt-out) från direktivets veckoarbets-tidsbegränsning skulle vara kvar eller fasas ut. Europaparlamentet ville fasa ut denna möjlighet, något som inte accepterades av flera medlemsländer.

Ordförandelandstrion i EU-kommissionen, dvs. Spanien, Belgien och Ungern, deklarerade dock i december 2009 att man avser att åter se över möjligheterna att revidera direktivet.

När det gäller frågan om inriktningsmålet 35 timmars arbetsvecka som tas upp i Miljöpartiets motion A307 yrkande 18 kan utskottet konstatera att krav om arbetstidsförkortning, med något enstaka mindre undantag, inte behandlats i utskottet på flera år. Utskottet anser att det är arbetsmarknads parter som ska komma överens om eventuella arbetstidsförkortningar. Enligt utskottets mening är det därför inte behövligt med något initiativ i frågan.

Utskottet konstaterar att motion A217 (fp) tar upp frågan om en timbank. Ett förslag om en slags timbank behandlades i delbetänkandet *Tid – för arbete och ledighet* (SOU 2002:58). Delar av kommitténs förslag har genomförts (prop. 2003/04:180, bet. 2004/05:AU3, rskr. 2004/05:158). Förslaget om timbank omfattades dock inte av lagändringarna och har inte heller aktualiserats i någon senare proposition. Utskottet anser inte att något initiativ i frågan är behövligt.

Motionerna A212 yrkande 7 (v), A217 (fp) och A307 yrkande 18 (mp) avstyrks.

Rökfri arbetstid

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar och avstyrker utskottet motionsförslag om rökfri arbetstid.

Motionen

Désirée Pethrus Engström (kd) pekar i motion *So560* på vikten av ökade insatser för att minska rökandet i samhället. Inom flera kommuner införs rökfri arbetstid, vilket är ett tydligt ställningstagande om att rökningen för med sig kostnader såväl privat som på samhällsnivå. Regeringen bör utreda möjligheten att införa rökfri arbetstid i all offentlig verksamhet (yrkande 2). Inom privat sektor har flera initiativ där rökförbud gäller på arbetsplatsen haft positiva hälsoeffekter. Man borde därför även utreda hur man kan uppmuntra privat verksamhet att införa rökfri arbetstid (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att tobaksbruket utgör ett av de största folkhälsoproblemen i Sverige. Det övergripande målet för de statliga insatserna inom tobaksområdet är att minska tobaksbruket. Regeringen gav i september 2008 Statens folkhälsoinstitut i uppdrag att genomföra särskilda åtgärder inom det nationella tobaksförebyggande arbetet under 2008–2010 (dnr S2008/4702/FH). Satsningen ska fokusera på nationellt stöd till lokalt arbete och nationell samordning av tobaksfrågan, en kraftsamling för tobaksavvänjning, en förstärkning av Folkhälsoinstitutets tillsyn avseende tobakslagen och kompetens- och utbildningsinsatser för länsstyrelser och kommuner. Folkhälsoinstitutet ska genomföra insatserna i nära samarbete med landets frivilligorganisationer.

Rökfri arbetstid innebär vanligen att den tid man arbetar eller har paus ska vara rökfri. Enligt beräkningar som Statens folkhälsoinstitut har låtit göra kan landets kommuner spara mycket genom att införa rökfri arbetstid. En rökare har i genomsnitt åtta dagars längre sjukskrivningstid per år än en person som aldrig rökt. Dessa sjukdagar tillsammans med rökpauser, vikarier, produktionsbortfall och rehabilitering beräknas kosta arbetsgivaren i genomsnitt 45 000 kr per rökare och år. SKL gjorde våren 2009 en undersökning som visade att 64 av landets 290 kommuner beslutat att införa rökfri arbetstid.

Statens folkhälsoinstitut skriver i sin rapport *Tobak och avvänjning. En faktaskrift om tobakens skadeverkningar och behovet av tobaksavvänjning* (2009) att de mål som regeringen har satt upp till 2014 är höga och kräver stora insatser. Regeringen anger bl.a. som ett delmål för minskat tobaksbruk att ingen ofrivilligt ska utsättas för rök i sin omgivning. Institutet framför att det ännu återstår mycket arbete innan målen uppnås men vill med sin rapport bidra till utveckling och intensifierade insatser i landstingen, regionerna och andra arenor som i dag är outnyttjade för rådgivning om tobak för att målen ska kunna uppnås.

Utskottet anser att frågan om rökfri arbetstid är angelägen och ser det därför som positivt när parterna gemensamt främjar detta på arbetsplatserna.

Mot bakgrund av det som sagts ovan avstyrker utskottet motion *So560 yrkandena 2 och 3 (kd)*.

Motionsförslag som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet 29 motionsförslag som bereds förenklat. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. arbetstidsfrågor, företagshälsovård och olyckor på arbetsplatsen. Dessa yrkanden tar upp motsvarande eller i allt väsentligt motsvarande frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Jämför särskilda yttranden 1 (v) och 2 (mp).

I motioner från 2009 års allmänna motionstid har det väckts förslag om bl.a. förebyggandet av olyckor på arbetsplatsen, ändringar i *arbetstidslagen* (1982:673) om slopande av mertidsbegreppet, sänkt övertidstak, ändrad definition av dygnsvila och ändrade regler om påverkan och inflytande över arbetstagares arbetstid och ändringar i *AML* om vidareutveckling av skyddsombuds stoppningsrätt, rätten att utse regionala skyddsombud, inrättande av skyddsombudsregister och rätten till företagshälsovård. De berörda motionsyrkandena är *A210 yrkandena 1, 2, 4, 6–8 (v)*, *A212 yrkandena 2–6 (v)*, *A213 yrkande 1 (v)*, *A231 (m)*, *A249 yrkandena 1–3 (s)*, *A252 (s)*, *A307 yrkandena 21 och 39 (mp)*, *A369 (s)*, *A412 (s)*, *A413 (s)*, *A417 (s)*, *A423 (s)*, *A445 (mp)* och *A448 yrkandena 3, 6, 7 och 11 (mp)*. Motsvarande eller i allt väsentligt motsvarande motionsförslag har utskottet behandlat tidigare under valperioden. Detta har gjorts i bl.a. betänkandena 2008/09:AU2, 2008/09:AU7 och 2008/09:AU9. Riksdagen avlog i enlighet med utskottets förslag motionsyrkandena. Utskottet står fast vid sina senaste ställningstaganden, och det föreligger inte heller andra skäl att åter behandla motionerna i vanlig ordning. Motionerna avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Allmänt om arbetsmiljöarbetet, punkt 1 (s, v, mp)

av Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Maria Stenberg (s), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Ulf Holm (mp) och Patrik Björck (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2009/10:A409 av Berit Högman m.fl. (s) yrkande 6 och

2009/10:A410 av Berit Högman m.fl. (s) yrkande 15 och avslår motionerna

2009/10:A308 av Anna Lilliehöök (m),

2009/10:A395 av Lars U Granberg m.fl. (s) och

2009/10:A446 av Anne Ludvigsson m.fl. (s).

Ställningstagande

Vi vill satsa mer resurser på att förbättra arbetsmiljön och minimera de risker som i dag kan finnas på arbetsplatser. Det räcker inte med att minska skadeverkningarna, t.ex. med personlig skyddsutrustning. Förslitnings-, hörsel-, syn-, förgiftnings- och fallskador ska elimineras genom att vi åtgärdar den fysiska arbetsmiljön. Psykosociala problem i arbetslivet som stress, utbrändhet och mobbning ska hanteras som arbetsskador och förebyggas.

En god arbetsmiljö är mer än skyddsglasögon i industrin. En god arbetsmiljö handlar också om delaktighet i beslut på arbetsplatsen, inflytande över arbetets förläggning, ett gott samarbete mellan medarbetare och chefer, en väl fungerande arbetsorganisation, utvecklingsmöjligheter och tillgång till utbildning. En god arbetsmiljö gör det möjligt för fler att jobba längre, vilket bidrar till en starkare gemensam välfärd.

Vår gemensamma välfärd kräver en politik som förmår att skapa nya och utvecklande jobb för både kvinnor och män. Sverige ska vara en förebild med moderna arbetsplatser som erbjuder en kreativ och människovänlig arbetsmiljö. Men tyvärr går utvecklingen åt fel håll. Tre år med en borgerlig regering har inneburit att jobben har blivit både otryggare och

osäkrare. För att den positiva trenden när det gäller antalet anmälda arbetsjukdomar och arbetsolyckor ska fortsätta krävs ett kontinuerligt förebyggande arbete. Samtidigt som trenden i vissa delar ser positiv ut, ser det sämre ut med utvecklingen av den stressrelaterade ohälsan. Regeringens nedrustning av arbetsmiljöarbetet innebär att framtiden ser mörk ut.

Vi anser att det behövs idéer, nytänkande, stimulans och engagemang för att pröva och hitta nya vägar att utveckla arbetslivet med målet ett långsiktigt hållbart arbetsliv. Kostnaderna för arbetsskador och arbetsrelaterade sjukdomar är enorma, och det gör arbetsmiljöfrågorna viktiga också ur samhällsekonomisk synvinkel.

Vi vill att vår gemensamma sektor ska bli en mönsterarbetsgivare. Sjukfrånvaron ska inte vara högre än på den övriga arbetsmarknaden. De som jobbar inom välfärdssektorn ska ha samma sysselsättningsgrad som den övriga arbetskraften. Alla ska ha rätt till en trygg anställning med ett kollektivavtal. De anställdas meddelarfrihet måste säkras. Vår gemensamma sektor måste bli ett föredöme och erbjuda attraktiva arbetsvillkor. Det kräver inflytande över det egna arbetet och utbildnings- och utvecklingsmöjligheter inom det egna yrket. Välfärdssektorn kan bli ett föredöme att se upp till, med s.k. mönsterarbetsplatser. Parternas roll för att skapa mönsterarbetsplatser är central.

Vi kan konstatera att det är en god investering att förbättra arbetsmiljön på alla våra arbetsplatser. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna, vilket innebär att motionerna A409 yrkande 6 (s) och A410 yrkande 15 (s) bör bifallas.

2. Företagshälsovård m.m., punkt 2 (s, v, mp)

av Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Maria Stenberg (s), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Ulf Holm (mp) och Patrik Björck (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2009/10:Sf394 av Veronica Palm m.fl. (s) yrkandena 6 och 12 samt avslår motionerna

2009/10:A254 av Göte Wahlström och Christina Oskarsson (båda s),

2009/10:A351 av Lars U Granberg och Leif Pettersson (båda s) och

2009/10:A368 av Agneta Lundberg och Hans Stenberg (båda s).

Ställningstagande

Att verka för sunda och säkra arbetsplatser och förebygga ohälsa är den viktigaste uppgiften i arbetsmiljöarbetet. Det finns ett klart samband mellan god hälsa och minskade olycksrisker. Företagshälsovården spelar en mycket viktig roll i detta sammanhang. Förebyggande regelbundna hälsoundersökningar bör finnas för alla anställda oavsett bransch eller arbetsgivare. Alla arbetsgivare borde inse vinsterna med regelbundna hälsokontroller, men i praktiken har allt färre arbetstagare tillgång till företagshälsovård. År 1995 hade 77 % tillgång till företagshälsovård. År 2007 var det nere i 73 %. Vi menar att det förhållandet att inte fler har tillgång till en bra företagshälsovård strider mot intentionerna i AML och dess krav på sunda och säkra arbetsplatser.

Företagshälsovården har också lyfts fram av regeringen som en viktig del i den s.k. rehabiliteringskedjan. Regeringens satsning på företagshälsovården har dock misslyckats. Det är beklagligt eftersom företagshälsovården har en viktig funktion att fylla för att rehabilitera arbetstagare tillbaka in i arbetslivet. Med en utvecklad företagshälsovård kan verklig rehabilitering komma till stånd.

Flera utredningar visar att ju tidigare och ju närmare individen och arbetsplatserna åtgärderna sätts in, desto större är chansen för människor att komma tillbaka. När beslut fattas om de åtgärder som behövs för att individen ska kunna börja arbeta igen ska människan sättas i centrum. Med de nuvarande reglerna har allt ansvar lagts på den enskilde. Det är inte en rimlig ordning. Inte minst arbetsgivarna har en central funktion i en rehabilitering värd namnet. Andra nyckelaktörer är Försäkringskassan, företagshälsovården, hälso- och sjukvården, arbetsmarknadens parter och Arbetsförmedlingen.

Arbetet med en mer utvecklad företagshälsovård i nära koppling till arbetsplatserna bör därför snarast komma i gång för att minska den arbetsrelaterade ohälsan. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det ovanstående bör motion Sf394 yrkandena 6 och 12 (s) bifallas.

3. Ändringar i arbetsmiljölagen m.m., punkt 3 (s, v, mp)

av Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Maria Stenberg (s), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Ulf Holm (mp) och Patrik Björck (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2009/10:A1 av Josefin Brink m.fl. (v) yrkande 4,

2009/10:A211 av Josefin Brink m.fl. (v) yrkande 24 och
2009/10:A377 av Claes-Göran Brandin (s) samt
avslår motionerna
2009/10:A234 av Christer Winbäck (fp),
2009/10:A263 av Lars Mejern Larsson m.fl. (s),
2009/10:A277 av Ulrika Karlsson i Uppsala (m),
2009/10:A289 av Eva-Lena Jansson och Lennart Axelsson (båda s),
2009/10:A316 av Anna Tenje och Jan R Andersson (båda m) yrkande 4,
2009/10:A357 av Rose-Marie Carlsson och Göran Persson i Simrishamn
(båda s),
2009/10:A371 av Helene Petersson i Stockaryd (s) och
2009/10:A420 av Ronny Olander och Rose-Marie Carlsson (båda s).

Ställningstagande

Arbetslivet har förändrats sedan AML kom till på 1970-talet. Allt färre arbetar i tillverkningsindustrin och allt fler arbetar inom den privata och offentliga tjänstesektorn. Inom tjänsteyrken där kvinnor dominerar, som vård, omsorg, handel och kontorservice, innebär psykosociala faktorer som relationer till andra människor, kunder och vårdtagare arbetsmiljöpåfrestningar på liknande sätt som brister i den fysiska arbetsmiljön.

Enligt Statistiska centralbyrån har problemen med hot och våld i arbetslivet ökat de senaste 20 åren. Av arbetsolyckorna 2008 uppgick antalet anmälningar på grund av hot och våld till 2 044 stycken, varav 760 av anmälningarna kom från män och 1 284 från kvinnor. De flesta anmälningarna kom från kvinnor som arbetar inom äldre- och handikappomsorg, vård och omsorg samt finansiell verksamhet. Andra sektorer som är särskilt utsatta är socialtjänsten, handeln, transporter och offentlig förvaltning.

Vi anser att AML inte är utformad för att täcka in den typen av arbetsmiljöproblem i tillräcklig grad, vilket i praktiken innebär att kvinnors arbetsmiljö har sämre skydd i lagen än mäns. Denna brist måste rättas till. Det bör genomföras en total översyn av det juridiska regelverket och av tillsynen av arbetsmiljön ur ett könsperspektiv.

Ett annat problem i arbetslivet är mobbning och trakasserier. Det är viktigt att se över om AML kan bli tydligare när det gäller åtgärder och eventuella sanktioner vid mobbning och trakasserier på arbetsplatsen. När det i övrigt gäller vår inställning till mobbning m.m. hänvisas till vår gemensamma reservation 7.

AML är numera tillämplig också för arbete som utförs i andras hem, och detta är något som vi välkomnar. Däremot gäller inte samma regler för tillsyn som för resten av arbetsmarknaden, vilket i praktiken gör att denna del av lagen är tandlös. Det är ett allvarligt problem, eftersom arbetsjukdomar och olyckor är vanliga inom den typ av omsorgsarbete som utförs i andras hem.

Särreglerna avseende tillsyn av arbetsmiljö och arbetstider för arbete i hushåll regleras i 15 § AMF och innebär att inspektionsbesök endast kan ske på begäran av den arbetsgivare eller arbetstagare som berörs, eller om det finns särskild anledning till det. Vi är oroliga för att orsaken till denna särreglering är att arbetstagarna inte ansetts tillräckligt skyddsvärda. I och med att denna arbetsmarknad kan komma att växa så är det synnerligen motiverat att ändra förutsättningarna för tillsyn av arbetsmiljön så att de blir desamma som för övriga arbetslivet.

Arbetsmiljöverket bör få i uppdrag att utarbeta rutiner så att denna typ av inspektioner kan ske i dialog med de boende. Mot denna bakgrund bör särregleringen avseende inspektioner av arbetsmiljön i hushåll i 15 § AMF upphävas så att arbetstagare i hushåll omfattas av motsvarande skydd som andra arbetstagare.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna, vilket innebär att motionerna A1 yrkande 4 (v), A211 yrkande 24 (v) och A377 (s) bör bifallas.

4. Inspektionsverksamheten, punkt 4 (s, v, mp)

av Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Maria Stenberg (s), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Ulf Holm (mp) och Patrik Björck (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2009/10:A2 av Berit Högman m.fl. (s) yrkande 3 och 2009/10:A409 av Berit Högman m.fl. (s) yrkandena 1, 2 och 5.

Ställningstagande

Vår utgångspunkt är att alla har rätt till en bra och säker arbetsmiljö. För att det ska bli verklighet måste det förebyggande arbetsmiljöarbetet stärkas, och det måste finnas en tydlig strategi för hur antalet olyckor, dödsfall och arbetsrelaterade sjukdomar ska minska. Sverige ska vara en förebild med moderna arbetsplatser och en bra arbetsmiljö. För att förebygga olyckor och ohälsa måste Arbetsmiljöverket öka antalet inspektioner i de branscher där det förekommer flest olyckor. Vi vill göra en satsning på kvinnors arbetsmiljö med fokus på att upptäcka och åtgärda brister i utsatt ensamarbete och prioritera inspektioner i småföretag.

Regeringen har skurit ned anslaget till Arbetsmiljöverket och tvingat verket till så kraftiga nedskärningar av verksamheten att det nu är svårt att ens genomföra inspektioner på de mest utsatta arbetsplatserna. Personalen har minskats med en tredjedel, och drygt en tredjedel av de planerade

inspektionerna har därmed fått ställas in. Enligt beräkningar från Arbetsmiljöverket skulle 109 inspektörer behöva nyanställas för att nå upp till ILO:s mål om 1 inspektör per 10 000 anställda. Om inte det sker kommer det endast att finnas 0,7 inspektörer per 10 000 anställda i år. Sedan 2006 har antalet förrättningar, uppföljningsbesök och besökta arbetsställen minskat samtidigt som antalet förelägganden och förbud har ökat.

Den kraftiga neddragningen av inspektioner på landets skolor är ett skrämmande exempel på effekten av resursbristen. Skolan är landets största arbetsplats. Det finns stora brister i elevernas och skolpersonalens arbetsmiljö. Ökade olycks- och ohälsorisker ger sämre studieresultat och en mindre attraktiv arbetsplats. Regeringens prat om kunskapsskola och resultatmätning skorrar falskt.

Av de allvarliga arbetsolycksfall som inträffar hör nästan vart tionde ihop med hot och våld, och kvinnor är utsatta i något högre grad än män. Hot, våld och rån är den näst vanligaste skadeorsaken för kvinnor. Förutom poliser och personal inom kriminalvården drabbas även lärare, vårdpersonal och personal inom socialtjänsten.

Psykisk press och hög arbetsbelastning är andra arbetsmiljöproblem som i högre grad drabbar kvinnor än män. Kvinnor upplever att de har mindre inflytande över sina arbetsuppgifter, och de får inte samma möjligheter till vidareutbildning eller karriärutveckling som männen. Kvinnor är dessutom sjukskrivna i större utsträckning än män. De drabbas oftare av besvär i axlar, armar och händer samt av stressrelaterade besvär – en konsekvens av enformiga arbeten och hög arbetsbelastning. Vi vill förstärka resurserna till Arbetsmiljöverket genom en ökad satsning på inspektionsverksamhet på kvinnodominerade arbetsplatser. Syftet ska vara att upptäcka och åtgärda brister i utsatt ensamarbete. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Mot denna bakgrund bör motionerna A2 yrkande 3 (s) och A409 yrkandena 1, 2 och 5 (s) bifallas.

5. Skyddsombud, punkt 5 (s, v, mp)

av Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Maria Stenberg (s), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Ulf Holm (mp) och Patrik Björck (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2009/10:A409 av Berit Högman m.fl. (s) yrkande 3 och

avslår motion

2009/10:A226 av Göte Wahlström (s).

Ställningstagande

Det är de regionala skyddsombuden som bäst når fram till arbetsplatser med kunskap och information om arbetsmiljön. De regionala skyddsombuden inom LO, TCO och Saco gör cirka 60 000 besök om året på små företag, men behovet av nya skyddsombud är stort.

Medlen till funktionsutbildning av skyddsombud och bolagsstyrelserepresentanter och för EU-bevakning togs bort när regeringen lade ned Arbetslivsinstitutet. I det vakuum som uppstod efter nedläggningen har marknaden för företag som säljer utbildningar vuxit. Avgifterna är så höga att många som behöver kunskapen stängs ute. Det har resulterat i att skyddsombuden får sämre utbildning. De får därigenom svårare att ställa krav på arbetsmiljöförbättringar, vilket leder till ännu sämre arbetsmiljö.

År 2006 deltog 1 146 personer i LO:s arbetsmiljöutbildningar. År 2008 hade antalet sjunkit till 399. Utbildning är en av hörnstenarna för att uppnå en bättre arbetsmiljö. LO:s undersökning Samverkan för bättre arbetsmiljö – Skyddsombudens arbete och erfarenheter (2008) visar att nästan 40 % av skyddsombuden inte har fått någon utbildning i arbetsmiljö de senaste 12 månaderna. Om man räknar in dem som bara fått utbildning på högst en dag blir det drygt 60 %. Skyddsombuden efterfrågar utbildning om psykosociala frågor och kunskap i kris- och konflikthantering. Det finns också ett stort behov av branschanpassad arbetsmiljöutbildning.

Vi anser alltså att de regionala skyddsombuden behöver kompetensutveckling för att kunna utföra sina uppgifter på ett bra sätt.

Detta bör riksdagen ge regeringen till känna, vilket innebär att motion A409 yrkande 3 (s) bör bifallas.

6. Våld och hot i arbetslivet m.m., punkt 6 (s, v, mp)

av Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Maria Stenberg (s), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Ulf Holm (mp) och Patrik Björck (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2009/10:A213 av Josefin Brink m.fl. (v) yrkandena 2, 4 och 5, 2009/10:A441 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (s) och 2009/10:A448 av Ulf Holm m.fl. (mp) yrkande 9 och avslår motionerna 2009/10:A222 av Cecilia Magnusson (m), 2009/10:A243 av Hans Stenberg och Eva Sonidsson (båda s) och 2009/10:A363 av Lars Mejern Larsson m.fl. (s).

Ställningstagande

Våld och hot

Våld och hot är ett allvarligt och tilltagande arbetsmiljöproblem, vilket måste motarbetas. Den som drabbas utsätts ofta för fysiska skador eller långvariga psykiska besvär. Många löntagare upplever varje dag oro för att utsättas för våld och hot i arbetslivet, vilket utgör en psykisk påfrestning. Människor ska inte behöva vara rädda för att gå till jobbet. Vi anser att Arbetsmiljöverkets föreskrift om våld och hot i arbetsmiljön bör ses över.

Offentliganställdas arbetssituation är ett i högsta grad politiskt ansvar då offentliganställdas uppdrag är att erbjuda service till medborgarna i enlighet med politiskt fattade beslut och att genom maktutövning verkställa politiska beslut. Det är rimligt att anta att förekomsten av hot och våld mot personal i den offentliga sektorns välfärdsverksamheter hänger samman med de nedskärningar och regelskärpningar som gjorts inom välfärdsverksamheter och system. Personaltätheten är generellt väsentligt lägre i dag än i början av 1990-talet inom olika slags verksamheter: i skolan, i hälso- och sjukvården, i äldreomsorgen, i socialtjänsten och hos Försäkringskassan, för att ta några exempel. När färre anställda ska utföra lika mycket eller rentav mer jobb än tidigare ökar pressen i själva arbetet men också frustrationen hos de medborgare som nyttjar den offentliga servicen. Därmed ökar också risken för aggressivitet och hotfulla situationer.

Vid sidan av den strukturella underbemanning som präglat arbetsvillkoren i många offentliga verksamheter alltsedan 1990-talets stora personalnedskärningar har också omfattande förändringar i regler och praxis som rör myndighetsutövningen förändrat villkoren för många offentliganställda. Inom socialtjänsten och Försäkringskassan har de alltmer restriktiva och repressiva reglerna för ekonomiskt bistånd och sjukpenning ökat de anställdas utsatthet för klienters frustration och ilska.

Mot bakgrund av detta bör regeringen tillsätta en utredning som ser över konsekvenserna av sänkt personaltäthet i offentliga välfärdsverksamheter och myndigheter med serviceuppdrag med avseende på våld och hot och psykosocial arbetsmiljö för de offentliganställda. Uppdraget bör även avse konsekvenserna i detta avseende av de regeländringar som genomförts i rätten till ekonomiskt bistånd, ersättning från sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Utredningens resultat skulle vara ett värdefullt underlag för framtida diskussioner och beslut som rör den offentligt finansierade välfärden.

Ensamarbete

I flera sektorer av arbetslivet ökar verksamhetstiden, och fler får arbetstider på kvällar och nätter. Utvecklingen av 24-timmarssamhället ökar påfrestningarna på de anställda både socialt, psykiskt och fysiskt. Arbete på kvällar och nätter ökar också risken att utsättas för hot och våld. Det gäller självfallet för yrkesgrupper som väktare och poliser men också för allt

fler inom serviceyrken, som exempelvis butiksbiträden, restaurangpersonal, personliga assistenter och chaufförer. Inom dessa yrken är ensamarbete vanligt, vilket förstås gör utsattheten, både reell och upplevd, ännu större. Störst risk att drabbas av hot och våld i samband med ensamarbete löper LO:s medlemmar.

Bakom utvecklingen med det ökande ensamarbetet ligger enligt LO en ökning av antalet små företag, hårda rationaliseringar, omorganisering på arbetsplatserna och ny teknik som har möjliggjort mer ensamarbete. Den ökade omfattningen av arbete på entreprenad och uthyrning av personal har också bidragit till utvecklingen.

I snitt rånas tre butiker per dag i Sverige, och sena öppettider och ensamarbete ökar risken för att bli trakasserad, hotad, rånad eller utsatt för våld. Risken för rån ökade också när post- och banktjänster flyttades över till butikerna. Det beror på att butiker har lägre säkerhet när det gäller lokaler och hanteringen av pengar och att personalen inte har de rutiner och den utbildning som finns i banker. Andra yrkesgrupper som drabbas av avigsidorna av ensamarbete är personliga assistenter, anställda inom hemtjänsten och taxichaufförer där förekomsten av ensamarbete är omfattande.

Ensamarbete är ett tilltagande och allvarligt arbetsmiljöproblem som dessutom ökar risken för hot och våld i arbetet. Vi anser att en strategi måste utarbetas för att fasa ut allt farligt och riskfyllt ensamarbete. För att uppnå det målet krävs insatser på flera områden. Det behövs också en systematisk utvärdering av och forskning om vad som gjorts hittills.

Vi anser att utgångspunkten i Arbetsmiljöverkets föreskrift om ensamarbete ska vara att sådant arbete inte är önskvärt men att det ska kunna accepteras under gynnsamma omständigheter. Detta synsätt har, menar vi, stöd i 2 kap. 1 § AML. Det är också centralt att sanktionssystemet till det regelverk som finns görs effektivare och att det finns tillräckliga resurser och kompetens hos Arbetsmiljöverket och de rättsvårdande myndigheterna.

Säkrare kontanthantering

Enligt rapporten *Arbetsmiljö i fara! Ökade butiksrånen – ett allvarligt arbetsmiljöproblem inom detaljhandeln* (2008) från Handelsanställdas förbund har antalet rån ökat med 129 % de senaste 30 åren och med 21 % sedan 1998. Det stora antalet rån är ett växande samhällsproblem. Det krävs aktiva åtgärder för att bryta denna olyckliga utveckling. Vi anser att det behövs en djupare kartläggning av våldets omfattning och att aktiva åtgärder bör vidtas för att så långt det är möjligt eliminera det yrkesrelaterade våldet.

Det är inte bara de som själva har blivit utsatta för ett rån som lider. För personalen inom detaljhandeln utgör också risken för hot, våld och rån en allvarlig stressfaktor i arbetet. En tredjedel av medlemmarna i Handelsanställdas förbund som jobbar inom detaljhandeln i storstadsområdena känner oro för att utsättas för hot, våld och rån. En av tio känner stor eller

mycket stor oro. Bland personalen i nattöppna butiker känner ännu flera stor oro. 40 % av medlemmarna har arbetskamrater som har blivit utsatta för hot, våld och rån.

Sena öppettider, ensamarbete, bristande säkerhetsutbildning och omfattande kontantbetalning är faktorer som ökar risken för hot, våld och rån i detaljhandeln. Det krävs en minskad kontanthandel, säkra rutiner för kortköp och slutna kontanthanteringssystem. Så länge kontanter förekommer i handeln ökar risken för rån. Men det finns slutna kontanthanteringssystem där pengarna inte går att komma åt. Mellan 2005 och 2007 minskade antalet rån på Coop med 46 %, till följd av införande av slutna kontanthanteringssystem i utsatta områden.

Parterna på arbetsmarknaden har ett stort ansvar i det förebyggande arbetet, bl.a. när det gäller rån, hot och våld i butiker. Även staten måste bidra till åtgärder som minskar rånriskerna. Vi anser att kontanthanteringssystemen bör ses över. Man kan tänka sig en lag med krav på att verksamheter inom detaljhandeln ska ha system för slutna kontanthantering. Lagen skulle kunna göras dispositiv så att lokala överenskommelser om undantag kan träffas. En sådan lagstiftning skulle kunna minska butiksrånen och ge de anställda en tryggare arbetsmiljö.

Vi anser att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att föreslå hur en lag om slutna kontanthantering kan utformas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det ovanstående bör motionerna A213 yrkandena 2, 4, och 5 (v), A441 (s) och A448 yrkande 9 (mp) bifallas.

7. Mobbning m.m., punkt 7 (s, v, mp)

av Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Maria Stenberg (s), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Ulf Holm (mp) och Patrik Björck (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:A409 av Berit Högman m.fl. (s) yrkande 8 och avslår motion 2009/10:A235 av Christer Winbäck (fp).

Ställningstagande

Vi vill att Sverige byggs med mångfalden som grund. Alla människor ska ha lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Det är en mänsklig rättighet att inte bli diskriminerad. Alla har rätt till likabehandling oavsett kön, etniskt ursprung, trosbekännelse, funktionshinder eller sexuell läggning.

Diskriminering är ett problem i arbetslivet, och den diskriminering som sker i arbetslivet på de enskilda arbetsplatserna speglar hur det ser ut i det övriga samhället. Diskriminering och mobbning som riktas mot enskilda är förbjudet i lag och skadar och kränker den som utsätts. Att bli utsatt för trakasserier från sin omgivning kan till sist bli outhärdligt.

Intolerans, fördomar och diskriminering får aldrig begränsa människors möjligheter och ska därför bekämpas. Att ansvara för att diskrimineringslagar, kollektivavtal och andra arbetsrättsliga regler följs på de enskilda arbetsplatserna är en viktig och grundläggande uppgift för arbetsmarknadens parter. Särskilt den lokala fackliga organisationen och dess företrädare har här en viktig funktion för att motverka och beivra diskriminering av enskilda individer. Det aktiva förebyggande arbetet på arbetsplatserna är grundläggande och den viktigaste beståndsdel i arbetet mot diskriminering.

Den nya diskrimineringslagen innehåller förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning och könsöverskridande identitet eller uttryck. Diskriminering, mobbning och andra kränkningar som hbt-personer får utstå på sina arbetsplatser är i grunden en arbetsmiljöfråga. Ofta handlar det om att personer blir utfrysade, mobbade eller utsatta för kränkningar på grund av sin sexuella läggning på ett mer subtilt sätt än vad som krävs för att lagstiftningen ska kunna göra nytta. Alla kränkningar som hbt-personer utsätts för i arbetslivet är därför inte möjliga att beivra genom den befintliga diskrimineringslagstiftningen. Vi anser därför att Arbetsmiljöverket bör utveckla föreskrifterna kring hbt-personers psykosociala arbetsmiljö.

Vad som ovan anförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna, vilket innebär att motion A409 yrkande 8 (s) bör bifallas.

8. Arbetstidsfrågor i allmänhet, punkt 8 (s, v, mp)

av Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Maria Stenberg (s), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Ulf Holm (mp) och Patrik Björck (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:A212 av Josefin Brink m.fl. (v) yrkande 7 och avslår motion 2009/10:A217 av Karin Pilsäter m.fl. (fp).

Ställningstagande

EU:s arbetstidsdirektiv syftar till att säkerställa en lägsta nivå när det gäller skyddet för arbetstagarnas rättigheter till veckoarbetstider, dygnsvila, nattarbete, veckovila och pauser. Målet är att skydda arbetstagarnas hälsa och förhindra konkurrens mellan länderna som bygger på dåliga arbetsvillkor. Direktivet är därför av avgörande betydelse för Europas alla löntagare.

När det nuvarande direktivet beslutades 1993 gavs en möjlighet till att förhandla bort grundregeln om max 48 timmars arbetsvecka genom individuella avtal, s.k. opt-out. Detta har resulterat i att Storbritannien är det land i Europa där arbetstiden har ökat mest. I september 2004 föreslog EU-kommissionen en revidering av arbetstidsdirektivet. Orsaken var att EG-domstolens domar om jourtider ansågs leda till för höga kostnader inom sjukvården. Dessutom skulle möjligheten till en opt-out från grundregeln om veckoarbetstiden ses över. Sommaren 2008 antog ministerrådet EU-kommissionens förslag om att opt-out-regeln skulle begränsas men att arbetstiden skulle kunna uppgå till 65 timmar per vecka för arbetstagare som saknar kollektivavtal. Förslaget kritiserades av Europafacket eftersom det skulle försämra villkoren för Europas löntagare. I december 2008 röstades förslaget från ministerrådet ned i Europaparlamentet (EP). EP krävde att opt-out-regeln skulle fasas ut under de närmaste tre åren. Under våren 2009 strandade de fortsatta förhandlingarna om arbetstidsdirektivet mellan ministerrådet och EP. Resultatet är att det gamla direktivet alltjämt gäller. Rätten att räkna all jourtid som arbetstid kvarstår, om inte annat sägs i lag eller avtal. Rätten för länder att tillämpa opt-out från grundregeln om 48 timmars arbetsvecka kvarstår också.

Vi anser att det inte ska vara möjligt att förhandla bort grundläggande skyddsregler när det gäller arbetstiden. Skyddet för Europas löntagare mot ohälsosamma arbetstider måste stärkas. Sverige måste i EU driva att opt-out-möjligheten avskaffas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna, vilket innebär att motion A212 yrkande 7 (v) bör bifallas.

9. 35 timmars arbetsvecka, punkt 9 (mp)

av Ulf Holm (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:A307 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkande 18.

Ställningstagande

Miljöpartiet anser att många lönearbetar mer än de önskar medan andra ofrivilligt inte får tillträde till arbetsmarknaden. Många är också de som har svårt att få ihop livspusslet och känner stress över att inte hinna med. Förkortad arbetstid är därför en reform för ökad livskvalitet och välbefinnande för den enskilde. Miljöpartiets uppfattning är att arbetstiden ska vara flexibel under livscykeln. Ibland är livssituationen sådan att man kan och vill arbeta mindre än normalarbetstiden medan man under andra perioder kan och vill arbeta mer. Mot den bakgrunden vill Miljöpartiet att den samhälleliga arbetstidsdebatten mer ska inriktas på "livsarbetstid" än på dagar och veckor i närtid. Med det lyfter vi upp frågan till en nivå av helhet och långsiktig hållbarhet. Miljöpartiet är övertygat om att det med dagens och framtidens produktionsmetoder och produktivitetsutveckling finns ett utrymme för en sammantaget kortare och mer flexibel arbetstid. Inriktningsmålet är 35 timmars arbetsvecka.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna, vilket innebär att motion A307 yrkande 18 (mp) bör bifallas.

Särskilda yttranden

1. Motionsförslag som beretts i förenklad ordning, punkt 11 (v)

Josefin Brink (v) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt vissa motionsförslag. Då det gäller dessa förslag hänvisar jag till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för Vänsterpartier i motsvarande frågor, i förekommande fall ihop med företrädare för andra partier. Jag vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande ståndpunkter i en reservation.

2. Motionsförslag som beretts i förenklad ordning, punkt 11 (mp)

Ulf Holm (mp) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt vissa motionsförslag. Då det gäller dessa förslag hänvisar jag till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för Miljöpartier i motsvarande frågor, i förekommande fall ihop med företrädare för andra partier. Jag vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande ståndpunkter i en reservation.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner väckta med anledning av skrivelse 2008/09:198

2009/10:A1 av Josefin Brink m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om översyn av arbetsmiljöns regelverk och tillsyn.

2009/10:A2 av Berit Högman m.fl. (s):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en satsning på inspektionsverksamheten på kvinnodominerade arbetsplatser i syfte att upptäcka och åtgärda brister i utsatt ensamarbete.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009

2009/10:Sf394 av Veronica Palm m.fl. (s):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en väl fungerade företagshälsovård.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbetsgivarens ansvar för åtgärder på arbetsplatsen.

2009/10:So560 av Désirée Pethrus Engström (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa rökfri arbetstid inom all offentlig verksamhet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur man kan uppmuntra privat verksamhet att införa rökfri arbetstid.

2009/10:A210 av Torbjörn Björlund m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning kring vidareutveckling av stopprätt för skyddsombud samt hänvändelseordning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätten att utse regionala skyddsombud enligt 6 kap. 2 § arbetsmiljölagen.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förbättrad arbetsmiljöutbildning.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättandet av ett skyddsombudsregister.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om offentlig arbetsmiljötillsyn på nordisk nivå.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nollvision för dödsfallsolyckor i arbetslivet.

2009/10:A211 av Josefin Brink m.fl. (v):

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att särreglering avseende inspektioner av arbetsmiljön i hushåll i 15 § arbetsmiljöförordningen bör upphävas så att arbetstagare i hushåll omfattas av motsvarande skydd som andra arbetstagare.

2009/10:A212 av Josefin Brink m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att slopa mertidsbegreppet.
3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om sänkt övertidstak.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att dispensansökan för övertid utöver allmän övertid ska innehålla yttrande från företagshälsovård.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att dygnsvilan i arbetstidslagen ska vara densamma som definitionen av natt, dvs. kl. 22.00–06.00.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag om genomförande av Arbetstidskommitténs förslag till inflytanderegler.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i EU måste driva att ”opt-out”-möjligheten i arbetstidsdirektivet ska avskaffas.

2009/10:A213 av Josefin Brink m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om registrering av alla arbetsolyckor i Sverige.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillsättande av en utredning om våld, hot och psykosocial arbetsmiljö för offentliganställda.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en strategi för att fasa ut riskfyllt ensamarbete.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdrag att föreslå hur en lag med krav på sluten kontanthantering inom detaljhandeln kan utformas.

2009/10:A217 av Karin Pilsäter m.fl. (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en förändring av arbetstidslagen genom införande av en timbank.

2009/10:A222 av Cecilia Magnusson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över lagstiftningen för säker kontanthantering.

2009/10:A226 av Göte Wahlström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förstärkta insatser vad gäller utbildning kring arbetsmiljöfrågor samt förbättrade förutsättningar för det lokala och regionala skyddsombudsarbetet.

2009/10:A231 av Oskar Öholm och Lars Hjalmered (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avskaffat förbud mot nattarbete.

2009/10:A234 av Christer Winbäck (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en ändring i arbetsmiljölagen.

2009/10:A235 av Christer Winbäck (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en nationell handlingsplan mot kränkande särbehandling i arbetslivet.

2009/10:A243 av Hans Stenberg och Eva Sonidsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ensamarbete och psykosocial arbetsmiljö.

2009/10:A249 av Renée Jeryd m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätten till en god arbetsmiljö.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mönsterarbetsplatser.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förebyggande av arbetsplatsolyckor.

2009/10:A252 av Kurt Kvarnström och Anneli Särnblad (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om företagshälsovård.

2009/10:A254 av Göte Wahlström och Christina Oskarsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en utvecklad företagshälsovård.

2009/10:A263 av Lars Mejern Larsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om otydlighet vad gäller skyddsombudens ansvar.

2009/10:A277 av Ulrika Karlsson i Uppsala (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av Arbetsmiljöverkets implementering av EU-direktiv.

2009/10:A289 av Eva-Lena Jansson och Lennart Axelsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en ökad satsning på arbetsmiljöarbetet.

2009/10:A307 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inriktningsmålet, 35 timmars arbetsvecka.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det behövs förändringar i arbetstidslagstiftningen som syftar till att öka de anställdas möjligheter att påverka den egna arbetstiden.
39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör tillsättas en utredning som syftar till att fler på arbetsmarknaden får tillgång till företagshälsovård.

2009/10:A308 av Anna Lilliehöök (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för ett friskare arbetsliv för kvinnor.

2009/10:A316 av Anna Tenje och Jan R Andersson (båda m):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att underlätta för unga att få arbetslivserfarenhet inom industrin och därmed se över åldersgränsen för arbete vid maskiner.

2009/10:A351 av Lars U Granberg och Leif Pettersson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om företagshälsovård.

2009/10:A357 av Rose-Marie Carlsson och Göran Persson i Simrishamn (båda s):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om hushållsarbetarnas anställningsskydd, arbetstid och arbetsmiljö.

2009/10:A363 av Lars Mejern Larsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att motverka butiksrån.

2009/10:A368 av Agneta Lundberg och Hans Stenberg (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbetsgivarens ansvar för rehabilitering och företagshälsovård.

2009/10:A369 av Fredrik Olovsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en samlad strategi med insatser för en nollvision på arbetsmiljöområdet.

2009/10:A371 av Helene Petersson i Stockaryd (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att förhindra mobbning och trakasserier på arbetsplatser.

2009/10:A377 av Claes-Göran Brandin (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förebyggande arbetsmiljö.

2009/10:A395 av Lars U Granberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om välfärdens arbetsgivare som mönsterarbetsgivare.

2009/10:A409 av Berit Högman m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fler inspektioner i branscher med många olyckor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att upptäcka och åtgärda brister i utsatt ensamarbete och en prioritering av inspektioner i småföretag.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kompetensutveckling av regionala skyddsombud.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kvinnors arbetsmiljö.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mönsterarbetsplatser.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla föreskrifterna kring hbt-personers psykosociala arbetsmiljö.

2009/10:A410 av Berit Högman m.fl. (s):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en förstärkning av arbetsmiljöarbetet.

2009/10:A412 av Siw Wittgren-Ahl och Ronny Olander (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbetsmiljölagen.

2009/10:A413 av Inger Jarl Beck m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kvalitetssäkring av företagshälsovården.

2009/10:A417 av Börje Vestlund m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av åtgärder för att åstadkomma en bättre arbetsmiljö för de anställda inom hotell- och restaurangnäringen.

2009/10:A420 av Ronny Olander och Rose-Marie Carlsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av utbildning för arbetsmiljösamordnarna.

2009/10:A423 av Inger Jarl Beck och Ronny Olander (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förebyggande åtgärder mot olyckor på arbetsplatser.

2009/10:A441 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förebygga rån, hot och våld i handeln.

2009/10:A445 av Ulf Holm (mp):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om att begränsa möjligheterna till ensamarbete i enlighet med vad som anförs i motionen.

2009/10:A446 av Anne Ludvigsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kvinnors arbetsmiljö.

2009/10:A448 av Ulf Holm m.fl. (mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lokala och regionala skyddsombud.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör lägga fram förslag på förändringar i arbetstidslagstiftningen som leder till att de anställdas möjligheter att påverka den egna arbetstiden ökar.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör inbjuda arbetsmarknadens parter till överläggningar med syftet att få till stånd en trepartsöverenskommelse om statens respektive parternas ansvar vad gäller arbetsmiljöarbetet.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör göra en djupare kartläggning av det yrkesrelaterade våldets omfattning och vidta aktiva åtgärder för att så långt det är möjligt eliminera det yrkesrelaterade våldet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som syftar till att fler på arbetsmarknaden får tillgång till företagshälsovård.